

14-11-2017

UKA 2017/129

NAQQIUT

Siunnersuut novembarip 10-ni 2017-meersoq taarserpaa

Tunngavilersuut

Naqqiummi Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat pillugit nassuiaammi ataatsimik naqqiisoqarpoq.

Allannguut pineqartoq Siulequt-mi nassaarineqarsinnaavoq, Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisuugallartumut Karl-Kristian Kruse-mut nassuiaammi Naalakkersuisutut atsiortutut allaqqalermat.

Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat pillugit nassuiaat

Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik.

Suliap normu: 2017-23596, J.nr. 09.23

Imaa

SIULEQUT	3
1. AALLAQAASIUT	5
2. BREXIT AAMMA PISSUTSIT NALORNINARTUT ALLAT	6
3. TUNULIAQUTAA	9
4. DEN EUROPÆISKE UNIONIMIK AAMMA EU-MUT ATASUNIK SULEQATIGIIFFINNIK ISUMAQATIGIISSUTIT NAATSUMIK ALLAASERINERI	10
4.1. KALAALLIT NUNAATA EF/EU-MUT ATASSUTAA	10
4.2. KALAALLIT NUNAAT PILLUGU ISUMAQATIGIISSUT TASSUNGALU ATASUT TAPILIUSSAT	10
4.3. ATAATSIMOORLUNI NALUNAARUT	11
4.4. SULEQATIGIINNISSAMIK ISUMAQATIGIISSUT	12
4.4.1. <i>Piujartitsinermik tunngaveqarluni ineriartornissamut nunami periusissiaq. "Pilersaarusiorneq pillugu allagaq"</i>	14
4.5. AALISARNEQ PILLUGU SULEQATIGIINNISSAMIK ISUMAQATIGIISSUT	16
4.5.1 <i>Raajat kalaallit nunaanneersut pillugit tapiliussaq</i>	17
4.6. NUNAT NAMMISORTITALLU IMARPIUP AKIANIITUT EQQARSAATIGALUGIT AALAJANGIINEQ.....	18
4.6.1. <i>OCTA – Nunat namminersortitallu imarpiup akianiittut kattuffiat</i>	21
4.8. AATSITASSATIGUT ISUMALLUUTINUT TUNNGATILLUGU SIUNNERFEQARNERMUT NALUNAARUT, LETTER OF INTENT	25
4.9. KIMBERLEY PILLUGU SULIAP INGERLANNERANUT TUNNGASUMIK AALAJANGIINEQ.....	26
5. EU-MIK SULEQATEQARNERMIK ATTUUMASSUTEQARTUT PISSUTSIT ALLAT	27
5.1. SULINIUTINIK EU-MIK SULEQATEQARNEQ	27
5.1.1. <i>Northern Periphery and Arctic Programme</i>	27
5.1.2. <i>Horizon 2020</i>	28
5.1.3. <i>Erasmus</i>	28
5.1.4. <i>BEST 2.0</i>	28
5.2. PUISI PILLUGU PEQQUSSUT.....	29
5.3. ISSITTOQ.....	31
6. KALAALLIT NUNAATA BRUXELLESIMI SINNIISOQARFIA	34
7. SINAAKKUSIUSSAP ATUUTTUP ILUANI EU-MIK SULEQATEQARNERUP ANNERTUSINISSAANUT SIUNNERSUUTIT PILLUGIT TAKUSSUTISSIAQ	39
8. NAGGATAASUMIK OQAASEQAATIT	48

Siulequt

Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat pillugit Naalakkersuisut nassuiaataat matumuuna saqqummiunneqarpoq. Nassuiaat annerusumik Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfianit suliarineqarsimavoq, kingornalu imaata naalakkersuisoqarfinni aamma Naalakkersuisut ataanni immikkoortuni tusarniutigineqarsimalluni. Malugineqassaaq EU-mik isumaqatigiissutitut naleqqiullugu akisussaaffiit piginnaaffigisallu avinneqarsimammata, assersuutigalugu Ataatsimoorluni nalunaarut aamma suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut Nunanut Allanut Pisortaqaqfimmi isumaqatiginninniutigineqartarlutik, aalisarnermilu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut taassumalu ataaniittut tapiliussat APN-imi isumaqatiginninniutigineqartarlutik.

Nassuiaat manna Inatsisartut 2017-mi ukiakkut ataatsimiinneranni (UKA2017) saqqummiunneqassaaq, tassa Inatsisartut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnerminni (UKA2016) nassuiaatip UKA2017-imi saqqummiunneqarnissaa aalajangiommassuk.

Nassuiaammik matuminnga atuartup takusinnaavaa EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqatigiinnerup aalajangiussimanissaanut annertusinissaanullu siunnersuutitut pingaarutilinnik nassuiaammi nangaassuteqartoqartoq. Nangaassutit taakku EU-p siunissami missingersuutaanut naleqqiullugu nalorninartunik tunngavilersorneqarput. Tassani annerusumik eqqarsaatigineqarpoq Brexit, kiisalu ukiunut arfineq-marlunnut aningaasanut inatsisissamut "EU-mi aningaasanut inatsisissaq pillugu isumaqatigiinniarnissat", Multiannual Financial Frameworkimik, MFF, taaneqartoq ("Ukiunut arlalinnut aningaasatigut sinaakkusiussat), sulit taakku aallartinneqarnatik, kisiannili 2021-28 pillugu EU-p sulineranut sinaakkusiussamut sunniteqassalluni tunngaviussallunilu. Peqatigisaanik EU aningaasalersuineranut isumaqatigiissutini piffissap qiteqqunnerani nalilersuinerminik ingerlataqaleruttorpoq, matumunnga ilanngullugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut.

Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni isumaqatigiissutit assigiinngitsut misissorneqarput, aamma isumaqatigiissut pioreersut aalajangiussimaneqarnissaanut aamma suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut periarfissat nalilersorneqarlutik. Tamatuma kingorna pissutsit allat suliarineqarlutik. EU-mik Kalaallit Nunaata suleqateqarneranut pingaaruteqarluni inissisimapput ataatsimoorluni nalunaarut aamma suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut. Pingaartumik ataatsimoorluni nalunaarut suleqatigiinnerup aalajangiussinissaanut annertusinissaanullu politikikkut naleqquttumik sakkussatut aamma suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut periarfissanut allanut tunngavigineqartutut nalilerneqarlutik.

Pissuseq pingaaruteqartoq alla tassaavoq Kalaallit Nunaata nunatut imarpiup akianiittut nunatullu namminersortitatut EU-mut inissisimanagera (OLT-tut – qallunaatut: Oversøisk Land og Territorie), tamannalu EU-mi akileraaruteqanngitsumik akitsuusersorneqanngitsumillu avammut niuernissamut Kalaallit Nunaanni nioqqutissanut taamaallaat periarfissiinani. OLT-mik isumaqatigiissut erseqqinnerulersillunilu suleqatigiinneq annertunerulersippaa. Kalaallit Nunaanni aalisakkanit tunisassianut tunngatillugu Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni aalisarnikkut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma Kalaallit Nunaata EU-mi akileraaruteqanngitsumik akitsuusersorneqanngitsumillu avammut niuersinnaaneranut aamma pingaaruteqarpoq.

Isigisassat pingaaruteqartut pingajuat, Kalaallit Nunaata EU-mut attuumassuteqarnerani, tassaavoq Kalaallit Nunaata Issittumi inissisimanera aamma Kalaallit Nunaata nunarsuarmi politikikkut ingerlatsinermi pingaarutilimmik inissisimanera, kiisalu nunami isumalluutit. Aammattaaq EU-mi naalagaaffinni ilaasortamut Danmarkimut attuumassutit pingaaruteqarlutik. Pissutsit pissutsit eqqaaneqartut tamarmik pingaartinneqarput, isumaqatigiissutigineqartillugit imaluunniit inerisarneqartillugit nalinginnaasumik ”oqimaalutami pingaartinneqartarput”.

Naalackersuisut isumaqarput EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat ineriartortinnissaat pillugu oqallinnermut Inatsisartut nassuiaammi matumani tunngavissaqarlualersut – nangaassutigineqartut ilanngullugit. Oqallinnissamut Naalackersuisut tikilluaqqusipput aamma Inatsisartuni partiiniit nalunaarutigineqartussat soqutigalugit tusarnaassallugit.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Karl Kristian Kruse

Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisuugallartoq

1. Aallaqqaasiut

Inatsisartut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinneranni immikkoortumi 65-imi Inatsisartunit akuerineqarpoq Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat pillugit Naalakkersuisut nassuiaasiussasut.

Nassuiaat kapitalinut arfineq-pingasunut agguarneqarpoq, "Siulequtip" aamma Kapitali 1 Aallaqqaasiut" saniatigut nassuiaammi pingaarnertut agguarnerit imarisaalu saqqummiunneqarput, tassaasut: Kapitali 2-mi qulequtaq "Brexit aamma pissutsit nalorninartut allat" – tassani nassuiaammi matumani siunnersuutitut naleqqiullugu pissutsit nalorninartullit saqqummiunneqarput. Kapitali 3 tassaavoq "Tunuliaqutaasut", aamma nassuiaatip matuma suliarineqarneranut tunuliaqutaasut allaaserineqarlutik. Kapitali 4-imi, "Europæiske Unionimik isumaqatigiissutit naatsumik allaaserineri", Europæiske Unionimik isumaqatigiissutit tamarmik naatsumik misissorneqarlutillu allaaserineqarput. Kapitali 5-imi "EU-mik suleqateqarnermut pissutsit allat attuumassuteqartut", EU-mik suleqateqarnermut attuumassuteqartut pissutsit allat nassuiarneqarput. EU-mut pissutsit suliarineqalerpata taakku aamma eqqarsaatigineqartariaqarput. Kapitali 6-imi, "Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia", Sinniisoqarfik taassumalu sulinera allaaserineqarpoq – matumunnga ilanngullugu sinniisoqarfiup piginnaasaa. Kapitali 7-imi, "Sinaakkusiussat pioreersut iluanni EU-mik suleqateqarnerup annertusineqarnissaanut siunnersuutit pillugit takussutissiaq" – tassani EU-mik suleqateqarnerup annertusinissaanut siunnersuutit assigiinngitsut katersorneqarput. Kapitali 8-imi nassuiaatip imarisaa tunngavigalugu inaarutaasumik oqaaseqaateqarpoq.

Suleqatigiinnerup annertusinissaa pillugu inaarutaasumik oqallinneq, tapersersuineq aalajangiisinnaanerillu Inatsisartuni tamarmiusuni aalajangiiffigineqassapput. Tamanna pissutigalugu nassuiaammi inerniliisoqanngilaq, taamaallaalli naggaataasumik oqaaseqaateqarpoq. Inerniliineq nassuiaat tunuliaqutaralugu Inatsisartunit aalajangiiffigineqassaaq.

2. Brexit aamma pissutsit nalorninartut allat

Kunngaqarfimmi Peqatigiinni (UK) ulloq 23. juni 2016-imi inuit taasisinneqarneranni den Europæiske Union qimanniarlugu taasippat, kingornatigullu Premierministeri Theresa May 2017-imi martsip qaammataani artikel 50 aallartippaa. Tamanna isumaqarpoq nunap Unionimiit aninissaa pillugu UK-ip aamma EU-p akornanni isumaqatigiinniarnarit aallartinneqartut. Isumaqatigiissummi immikkoortorta q 50 tunngavigalugu EU aamma tuluit ukiuni marlunni isumaqatigiinniarnissamat periarfissaqarput. UK marts 2019-imi EU-mit anisimasinnaasinnaavoq. Maannakkulli isumaqatigiinniarnarit inernitigut qanoq inerreqarumaarnersut siulittuutigissallugu suli sapernarpoq. Tamanna pissutsinik nalorninartunik arlalinnik pilersitsivoq, tassa isumaqatigiinniarnarit inernerit politikikkut EU-mut annertuumik kinguneqarsinnaammata, aamma immikkoortuni assigiinngitsuni iliuuseqarnissamat EU-p periarfissaanut – pingaartumik EU-p missingersuutaata annikillinissaa ilimagineqartoq pissutigalugu. Tassunga ilanngunneqassaaq September 2017-imi Theresa Mayip oqalugiaataa pingaartinneqassamat, tassaniki sivikinnerpaamik ukiuni marlunni ikaarsaarnermi aqqissuussinerup tulluarnissaa erseqqissaramiuk, tassa imaappoq isumaqatigiinniarnarit ikaarsaarnermilu aqqissuussineq, kiisalu isumaqatigiissummik angusaqanngitsoorsinnaaneq. Aammattaaq oqalugiaammiki erseqqissarlugu tuluit unionimiit aninerat pissutigalugu nunat kikkulluunniit annikinnerusumik pissarsissanngitsut. 2017-ip ingerlanerani EU-mi qullersaasut ataatsimiinnissaanni Mayip kissaatai akuerineqarsinnaanersut imaluunniit akuerineqassanngitsut aalajangiiffigineqassapput.

Naalakkersuisut taamaattumik nangaassutinik pingaaruteqartumik aallarniutigalugu saqqummiussissapput, EU-mik suleqateqarnerup annertusinissaanut siunnersuutit nassuiaammi matumani saqqummiunneqassappata. Kunngaqarfiup Peqatigiit, UK-p, EU-mit aninera, alutortalugu Brexit-imit taaneqartoq, qularnanngitsumik EU-p aningaasaqarneranut tamarmiusumut, aalisarneq pillugu politikkimut aamma Nunanut Namminersortitanullu Imarpiup akianiittunut annertuumik kinguneqartitsissaaq – immikkoortut toqqaannartumik Kalaallit Nunaannut attuumassuteqartut tassani eqqaaniarlugit. UK-p EU-mit aninera EU-p siunissami missingersuutaanut kinguneqassaaq, tassa UK tassaamat EU-p tamarmiusumik missingersuutaanut naalagaaffinni ilaasortaasuni annertuumik akiliuteqartartut ilaat. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip imarisaanut aningaasalersuinissamat EU-p missingersuutaani Kalaallit Nunaat immikkut missingersuutiniippoq.

UK ukiuni arlalinni kalaallit nunaata imartaani aalisagartassiissutinik pissarsisarsimavoq, Kalaallit Nunaata EU-mik aalisarnikkut suleqatigiinnissamik isumaqatigissutaa aqutigalugu. Brexitip kingorna taamaattoqarnaviannilaq. Tamanna EU-mut aalisagartassiissutinik annikinnerusunik kinguneqassanersoq nalunarpoq tamatumalu malitsigisaanik aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi aningaasat ikinnerulerlutik imaluunniit qaffasissuseq taanna atorlugu isumaqatigiissummik EU allanngortitsinnginnissamik kissaateqarnerseq. Aammattaaq suliami tassani siunissami UK qanoq inissisimassanersoq nalunarpoq.

UK-ip ataaniippat nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut (OLT) qulingiluat, tamatuma malitsigisaanik EU-mut OLT-tut inissisimasut – soorlu aamma Danmarkimut atassuteqarnermigut Kalaallit Nunaat taamaattoq. UK-OLT taakku qulingiluat aamma OCTA-mi, Overseas Countries and Territories Associationimi ilaasortaapput, OLT-miut suleqatigiiffiat aamma Kalaallit Nunaannit ilaasortaaffiusoq. OLT-t EU-mi naalagaaffittut ilaasortamut taamatut atassuteqartut akitsersuuserneqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu EU-mi niuerfimmi killilersugaanngitsumik niuernikkut nioqqutissaatiminnik avammut niueruteqarsinnaatitaapput. Taakku saniatigut OLT-ni innuttaasut EU-mi naalagaaffinni innuttaasut assigalugit killilersugaanatik

EU-mi nunani angalasinnaatitaapput. Isumaqatigiissutini annertuuni tunngavigineqartorpassuit akornanni pisinnaatitaaffiit ikitsuinnaat eqqaaniarlugit.

EU-p aamma UK-p akornanni isumaqatigiinniarnertit ullumikkut naammassineqarsimangillat, taamaattumillu isumaqatigiinniarnertit pillugit inaarutaasumik inerniliinissaq sulii ajornarluni, pingaartumik Theresa Mayp ikaarsaarnermi aaqqissuussinermik kissaateqarnera aamma isumaqatigiissummik angusaqanngitsoorsinnaaneq eqqarsaatigalugu. Taamaattumik periarfissat akornanni ilaalluni Brexit Kalaallit Nunaat pillugit killeqartumik kinguneqartitsissasoq, naak tamanna ilimanarpallaanngikkaluortoq. Akerlianilli Brexitip kingunissai Kalaallit Nunaata EU-mik isumaqatigiissutaanut tunngatillugu toqqaannartumik kingunillu malitsigisaannik annertuumik qularnanngitsumik kinguneqassallutik.

Nangaassutit taakku eqqaaneranni, erseqqippoq, Brexitip malitsigisai kingunissaalu ilisimaneqartinnagit, taava Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat pillugit kaammattuuteqarnissaq ilaatigut nalorninarartoqarpoq. Tassa EU, aamma OCTA¹ Kalaallit Nunaanni suleqateqarnerup annertusinissaanut sutigut inissaqartitsinersoq ullumikkut nalugatsigu. Taamaattorli taakku angunissaannut kissaatigisat periusissallu erseqqissuunissaannut tunngavissaqarpoq, tassa Kalaallit Nunaata siunissami attuumassuteqarfii pillugit siunnersuisoqatigiinni aalajangiinerni naalagaaffik ilaasortaasoq Danmarki ilanngutitineqartussaammat.

OCTA maannakkuugallartoq siunnersorti avataaneersoq ikiortigalugu nalunaarusiamik suliaqartitsivoq, tassani aamma Brexitip OCTA-mut kingunerisinnaasai qulaajarneqarlutik.

Kalaallit Nunaata tungaanit, Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik, tassunga ilanngullugit Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia, Brexitip Kalaallit Nunaannut sunik kinguneqarsinnaanera qulaajarniarlugu Namminersorlutik Oqartussani naalakkersuisoqarfinnik assigiinngitsunik ataatsimeeqateqarsimavoq. Naalakkersuisoqarfik aamma sinniisoqarfik Brexitimik aalajangersimasumik suliaqartunik danskinik atorfilinnik atassuteqarsimapput, aamma EU-mi qullersat Brexit pillugu isumaqatigiinniartut ataatsimeeqatigisimallugit. Namminersorlutik Oqartussat taamaalillutik tuluit nunaanni qeqertanik Kalaallit Nunaata attuumassuteqarfianik aamma Brexitip malitsigisaanik Kalaallit Nunaannut kinguniusinnaasut eqqarsaasersuutaasinnaasullu pillugit sapinngisamik annertunerpaamik paasisaqarniarluni paasissutissanik katersisimapput, taakkununga ilaallutik:

- EU-p missingersuutaasa annikillinerisa malitsigisaanik aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip aningaasartaanik ikililerisinnaaneq. Tamannali Kalaallit Nunaata tungaaniit EU-mut tunniunneqartartunut pisassiissutit qanoq amerlatiginerintut atalluinnassaaq. Aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi immikkoortut nutaat nalinik piviusunik tunngaveqassapput.
- EU-p missingersuutaasa annikillinerisa malitsigisaanik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip aningaasartaanik ikililerisinnaaneq.
- Kalaallit Nunaat UK-mik nunat marluk aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaannik isumaqatigiissuteqartariaqarpoq, tassa EU-mik aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarnikkut Kalaallit Nunaanni aalisarnissamut periarfissanik UK ullumikkut iluaquteqarmat.

¹ OLT'ermiut suleqatigiiffiat: Overseas Countries and Territories Association.

- Kalallit aalisarnermit tunisassiaat suli UK-mut akitsuusersornagit akileraarusersornagillu avammut niuerutigisinnaaneri qulakkeerniarlugu – aamma Brexitip kingorna – UK-mik niuerneq pillugu isumaqatigiissummik Kalaallit Nunaat isumaqatigiissuteqartariaqarpoq.
- EU-mut aningaasat atorneqarsinnaasut ikilisinnaanerisa kingorna OCTA-p missingersuutaasa annikillineri.
- OCTA-mi ilaasortanit 22-usunut UK-p ataani ilaasortat qulingiluaapput. UK-OLT-miut OLT-mi innuttaasut tamarmiusut tallimararterutigaat.
- NPA (NPA immikkoortoq 5.1.1. ataani allaaserineqarpoq) aqutigalugu suliniutit ikinnerusut, tassa UK suliniummut aningaasatigut tapiissutinut 30 %-imik akiliisarmat.

Europa-Kommissioni taamaalilluni siunissaq pillugu nalunaarutimini erseqqissuliornissamut maannakkut mianersuuteqarpoq. Immikkoortuni arlalissuarni, tamarmik pineqanngikkunik, aalajangersimasuni siunissamut pilersaarutit inissinnissaannut Kommissionip suli Brexitip inenera utaqqisariaqarjaa. Tassani aamma inaarutaasumik missingersuusionerit pilersaarutillu inaarutaasumik aalajangersartinnagit ukiuni arfineq-marlunni "EU-p aningaasanut inatsisaa, Multiannual Financial Framework, MFF-imik taaneqartoq pillugu EU-p iluani isumaqatigiinniarnert naammasseqqaartariaqarlutik. Tamanna pissutsini nalorninartuuvoq, tassa MFF-imi Brexit sillimaffigineqassamat taamatullu 2019-ip ingerlanerani nalinginnaasumik MFF pillugu isumaqatigiinniarnert aallartinneqartussaallutik.

Europa-Kommissionili Kalaallit Nunaannut sakkuminik 2017-ip naanerani imaluunniit 2018-ip aallartinnerani piffissap qiteqqunnerani nalilersuinnermut tunngatillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi Kalaallit Nunaannik suleqateqarneq pillugu killiffimmut ilimagisanullu piffissami qaninnerusumi inaarutaasumik isummertussaassaaq. Taamatut isummernerup nassuiaammi matumani ilanngunneqarnissaa pilerinaraluarpoq, aamma nassuiaammi matumani maannakkut saqqummiunneqartut suleqatigiinnerup inerisarnissaanut siunnersuutit sioqqullugit EU-p isummersimanera eqqarsaasersuutinut ilanngunneqarlutik. Pissutissaqarluartumillu tamanna ajornarpoq, taamaalillunilu suleqatigiinnerup ineriartortinnissaannut EU-p inissisimanagera ilisimanginnatsigu pissutsit nalorninartut saqqummiunneqarlutik.

Qulaani allassimasut eqqarsaatigalugit taamaattoq Inatsisartunit kissaatigineqartut kaammattuuteqarnissamut Naalakkersuisut tunuarsimaarniangillat neriunnarlunilu Brexitimit sunnerneqarsimasumi piffissami nalorninartumi taakku paasisassaasut. Inatsisartuni suna isumaqatigiissutigineqartoq apeqqutaalluni EU-mik suleqateqarnerup ineriartortinnera pillugu Naalakkersuisut immikkoortunik isiginiagaannut tamanna tikkuussisinnaassaaq. Tamatuma kingorna Kalaallit Nunaata tungaaniit aamma naalagaaffik ilaasortaasoq Danmarki suleqatigalugu EU-mik suleqatigiinnermi Kalaallit Nunaata soqutigisaqarfii Siunnersuisoqatigiinni EU-mut ingerlaavartumik arajutsinaveeqqusinnaavaa. Soorunami tamatuma kingorna immikkoortut taakku iluanni suleqatigiinnerup ineriartortinnissaanut qulakkeerinngilaq, kisiannili tunngavuisinnaalluni.

Paasinarpoq pissutsit qulaani allassimasut maanna nassuiaammi kingusinnerusumi siunnersuutit ersittut naapertuuttariaqassasut taavalu UK-mut naleqqiullugu siumut sammisumik sulinerminni Naalakkersuisunit aamma pingaartinneqarlutik.

3. Tunuliaqutaa

Inatsisartut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnerani Kalaallit Nunaata den Europæiske Unionimik suleqatigiinninnera Inatsisartuni oqallisigineqarpoq.

Oqallinnerit Justus Hansenip, Demokraatit, Inatsisartut aalajangiinissaannut siunnersuutaa UKA2016/56 "Naalakkersuisut kingusinnerpaamik UPA2018-mi misissuinissamik agguaassissasoq pitsaaqutit ajoqqutillu, *Kalaallit Nunaat EU-mut suleqateqaqqilersinnaanissaa pillugu*" tunngavigalugu pilersinneqarput. Aalajangiinissamut siunnersuutip kinguneraa ilaatigut "misissuineq naqissuseeqataassaaq EU-mut ilaasortaanissamut politikikkut aningaasaqarnerup kingunissai, siumoortumillu naliliinermut, namminersornerusuni allaffissornikkut periarfissat suliamut pisinnaasaat naammannersut EU-mut ilaasortaanermut."

Suliarinninnermili Inatsisartuni ilaasortat akornanni amerlanerussuteqarluartut EU-mi ilaasortanngoqqinnissaq pillugu Kalaallit Nunaata qinnuteqarnissaanut tunngaviumik akerliupput, tassa Kalaallit Nunaat Europamut ilaanngimmat aamma kalaallit europamiunngimmata. Tunngavilersuut alla ilaatigut tassaavoq maannakkut EU-mi pissutsit pillugit annertuumik nalornisoqarnera, tassa Brexitip malitsigisaanik EU-mi allannguisoqassammat.

Inatsisartuni suliarinninnermi Demokraatit qulaani siunnersuutaata allanngortinnissaanut Inuit Ataqaatigiit taamaattumik siunnersuuteqarput. Allannguutissatut siunnersuut tassaasimavoq "Nunatta EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissanik imalimmik Naalakkersuisut kingusinnerpaamik UKA2017-imut nassuiaasiornissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nassuiaasiornermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaareersut, Siunniussaqaqarnermik Nalunaarut, OLT-lu aqqutigalugu suleqatigiinneq pioreersoq tunngavigalugit suleqatigiinnerulersinnaaneq suliassaqarfiillu allat nutaat suut siuarsarneqarsinnaanersut ilanngunneqassapput."

Inatsisartut aalajangiinissaannut ulloq 11. november 2016-imi UKA2016/56-imut isumaliutissiissut naapertorlugu Nunanut allanut sillimaniarnermullu ataatsimiititaliap allannguutissatut siunnersuut naapeqatigiinniarnertut paasivaa, EU-mik pitsaasumik suleqateqarneq annertusiniarneqarluni inerisaqqinneqarniarnarlunilu, taamaattorli EU-mi ilaasortaanissaq pineqarmani.

Inatsisartuni ilaasortat amerlanerussuteqartut allannguutissatut siunnersuut tapersersorpaat taamaalillunilu akuerineqarluni. Inatsisartut aalajangiinerat taanna tunuliaqutaralugu nassuiaat manna saqqummiunneqarpoq.

4. Den Europæiske Unionimik aamma EU-mut atasunik suleqatigiiffinnik isumaqatigiissutit naatsumik allaaserineri

4.1. Kalaallit Nunaata EF/EU-mut atassutaa

1973-imi Kalaallit Nunaat taamanikkut Europæiske Fællesskabimut, EF-imut ilanngunneqarpoq, 1972-imi Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni inuit tasisinneqarnerisa kingorna EF-imi ilaasortaanissaq pillugu tamarmiusumik inernilerneqarmat. Kalaallit Nunaanni amerlanerussuteqarluartut ilaasortaanissamut akerliupput. Amerlanerussuteqartulli taakku Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata EF-ip avataaniitinnissaannut naammassimangillat, tassa Danmarkimi amerlanerussuteqartut ilaasortaanissamut taasimmata, taamaalillunilu Kalaallit Nunaat aamma malinnaasariaqarluni.

1979-imi Kalaallit Nunaanni namminersornerullutik oqartussat eqqunneqarneranni 1981-imi kalaallit tungaanniit aalajangerneqarpoq EF-imi Kalaallit Nunaata ilaasortaanera pillugu inuit nutaamik 1982-imi ingerlanneqartumik taasisinneqassasut (Danmarkip ataani ilaasortaaneg – Kalaallit Nunaat naalagaaffiunngilaq namminersortoq, naalagaaffiillu namminersortut kisimik EU-mi ilaasortaaninnaallutik). Inunnik taasisitsineq taanna taamaallaat Kalaallit Nunanni ingerlanneqartussaasimavoq, taamaallaat Kalaallit Nunaata nunataanut inuinullu tunngasuulluni.

Inuit ulloq 23. februar 1982-imi taasisinneqarnerat EF-imit aninissamut 53 %-imik amerlanerussuteqarpoq. Kalaallit Nunaata/Danmarkip aamma EF-ip isumaqatigiinniareernerisigut Kalaallit Nunaat 1985-imi inaarutaasumik anivoq, EF-ip ataani Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut akuerineqarluni. Tamanna illuatungeriit akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiissummik kinguneqarpoq, EF-ip kingusinnerusukkullu EU-p aalisarsinnaatitaanini tigummiinnarlugit, aamma Kalaallit Nunaata aninissaq sioqqullugu aningaasatigut tapiissutini pigiinnarlugit. Tamanna aamma Kalaallit Nunaata aalisakkanit tunisassiaminik EU-mut akitsuuteqartinnagit eqqussinissaanut periarfissiivoq, naammaginartumik aalisarneq pillugu isumaqatigiissummik peqartillugu. Kalaallit Nunaat aamma EF-imut OLT-tut kattuppoq.

4.2. Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut tassungalu atasut tapiliussat

Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissummi tassungalu atasut tapiliussani taamanikkut EF-imit Kalaallit Nunaata anineranut inatsisitigut tunngaviit aalajangersarpai. Tapiliussa TEUF-imi isumaqatigiissutip immikkoortuisa sisamaat malillugu nunatut imarpiup akianiittut Kalaallit Nunaat inissippaa². Siunertaq tassaavoq Kalaallit Nunaata Det Europæiske Fællesskabiimut aninerata aamma 1985-imi Nunanut namminersortitatut imarpiup akianiittut (OLT) EF/EU-mut atassuteqalernerata kingorna illuatungeriit akornanni atassutit qanittut ataavartullu allanngutsaaliorneqarnissaat.

Aniermi isumaqatigiissutit pingasut atuutilerput: 1) Kalaallit Nunaat pillugit immikkut aaqquussineq pillugu tapiliussa, 2) Illuani Det Europæiske Økonomiske Fællesskab

² TEUF-imi isumaqatigiissutip immikkoortuata sisamaat: TEUF-imi isumaqatigiissut tassaavoq den Europæiske Unionip Atuuffia pillugu isumaqatigiissut. TEUF-imi isumaqatigiissut Den Europæiske Unioni pillugu isumaqatigiissut peqatigalugu tassaavoq Den Europæiske Unionimi politikkikkut aaqquussinermut inatsisitigut tunngavik pingarneq. Isumaqatigiissutit marluullutik taagorneqarput Lissabonimi isumaqatigiissutit. Katillugit 358-inik artikeleqarpoq, immikkoortuni arfineq marlunni agguarsimasut. TEUF-imi isumaqatigiissummi immikkoortut sisamaanni pineqarput Nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut kattunneri aamma TEUF-imi isumaqatigiissummi artikel 198-imiit artikel 204-imiillutik.

aappaanilu danskit naalakkersuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni naalakkersuisuisa akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiissut ("tunngaviumik isumaqatigiissut"), 3) Illuani Det Europæiske Økonomiske Fællesskab aappaanilu danskit naalakkersuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni naalakkersuisuisa akornanni aalisarneq pillugu piumasaqaatinut tunngasoq tapiliussaq ("aalisarneq pillugu tapiliussaq"). Tapiliussaq Kalaallit Nunaanni aallaaveqartunut aalisakkanik tunisassianut EU-mut akitsuusersorneqannginnissaq akileraarusersorneqannginnissarlu pillugu aalajangersakkat, EU Kalaallit Nunaata aalisarnikkut oqartussaaffigisaani naammaginartumik periarfissinneqarpat.

A. suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut siunnersuut:

Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut tassungalu atasut tapiliussat tassaapput isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata EU-mut tunngatillugu inissisimaneranik aalajangersaasoq. Tassa imaappoq tunngaviumik Kalaallit Nunaat EU-p ilaatut ilaajunnaarpoq, kisianni OLT-ulluni, tak. siulianiittup TEUF-ip immikkoortuisa sisamaat.

Nassuiaatip matuma siunertarinngilaa Kalaallit Nunaata EU-mut inissisimanerata oqallisiginissaa – Kalaallit Nunaata EU-p ilaatut ilaassanersoq imaluunniit ilaassannginnersoq. Nassuiaammi siunertaq tassaavoq EU-mik suleqatigiinnerup annertusinissaanut kaammattuutit suusinnaanersut misissorneqarnissaat.

Tamanna pissutigalugu Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissummut tunngasunik kaammattuuteqassanngilaq, tassa Kalaallit Nunaat EU-p ilaatut ilaalersinnissaa pillugu kaammattuuteqarnissaq pineqanngimmat.

4.3. Ataatsimoorluni nalunaarut

Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip Eorupa-Kommissionimik suleqateqarnera pillugu Naalakkersuisut Siulittaasuat, Kim Kielsen, Europa-Kommissionimi siulittaasoq, Jean-Claude Juncker taamanikkullu statsministeri Helle Thorning-Schmidt ataatsimoorluni nalunaarummik ulloq 19. marts 2015-imi atsiugaqarput. Tassani pineqarpoq nalunaarut siunissami pitsaasumik suleqatigiinnerup aalajangiussimanissaanik ineriartortinnissaanillu peqatigiittut pingasut kissaataannut politikikkut tunngaviliineq. Ataatsimoorluni nalunaarummi Kalaallit Nunaanni salliutinneqartut apeqqutinut tunngatillugu Naalakkersuisut oqartussaanerannik akuersisoqarpoq, aamma Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni suleqatigiit pingasut suleqatigiinneranni siunissami isumaqatigiissutini Kalaallit Nunaata ineriartornikkut pisariaqartitaanik sillimasoqarnissaa qulakkeerreqarluni.

Nalunaarutip siunertaraa isumaqatigiissutikkut illuatungeriit akisussaaffiini pisussaaffiit tamaasa pillugit pingaarnertigut paasisaqarnissamik pilersitsinissaq, aamma suleqatigiinnerup ineriartortinnissaa pillugu siunertaq allanneqarluni. Ataatsimoorluni nalunaarutip atulersinnera aamma maannakkut issittoq pillugu politikkiminik ("Issittoq pillugu EU-p politikkiata ilanngutitinneqarnissaa pillugu ataatsimoorluni nalunaarut) EU-p inerisaaneranut atatillugu isigineqassaaq, april 2016-imi tamanut saqqummiunneqartoq. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip atulersinnera, aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma aatsitassatigut suleqatigiissinnaaneq pillugu oqaloqatigiinnerup ingerlateqqinnera, kiisalu Kalaallit Nunaanni aningaasaliiffiusinnaasut aamma tassaapput suleqatigiiffigisat ataatsimoorluni nalunaarummi immikkut eqqaaneqartut – aamma Issittoq pillugu EU-p politikkiata ilanngutitinneqarnissaani eqqaaneqartut. Ataatsimoorluni nalunaarummi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi eqqaaneqartut immikkoortut aalajangersimasut aamma eqqaaneqarput (qulaaniittoq takujuk), suleqatigiinnerup ingerlateqqinneqarsinnaanera

nukittorsaqinneqarsinnaaneralu kiisalu siunissami ungasinnerusumi illugiinnit takorluukkat. Taakku saniatigut aalisakkat imaanilu avatangiisit piujuartitsinermik tunngaveqartumik isumagineqarnissaat eqqaaneqarpoq Taakku saniatigut eqqaaneqarpoq EU-p aalisariutai Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnissamut periarfissaqarnerat EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnermi sulii pingaaruteqartuusoq.

B. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Ataatsimoorluni nalunaarutip imarisaanut anersaavanullu naapertuutissaaq immikkoortoq C-mi tulliuuttumi siunnersuutigineqartut Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni suleqatigiinneq annertusineqarpat. Sammisalersorneqarsimasut arlallit, ataatsimoorluni nalunaarummi eqqaaneqartut, isumaqatigiissutaapput 2020-imi atorunnaartussat, taamaattumillu ataatsimoorluni nalunaarutissami nutaami piffissamut nutaamut tulluarsarsimanissaa aamma politikikkut qullersaasunit atsiorneqarsimanissaa pingaaruteqarluni. Annertuumik pingaaruteqarpoq illuatungeriinni politikikkut qullersaallutik akisussaasut suleqatigiinnerup pingaaruteqarnerani aalajangersarpassuk suleqatigiinnerullu ingerlaannarnissaanut illuatungeriit pisussaaffilerlugit.

4.4. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip piumasarineqartumik taaguutaa tassaavoq: "Illuani Det Europæiske Unionip aappaanilu Kunngearfiup Danmarkip akornanni atassutit pillugit Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat 2014/137/EU 14. marts 2014-imeersoq"³. 2014-2020 pillugu Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi siunertaq tassaavoq Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa, aamma Kalaallit Nunaanni piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartornermut tunngaviusussanik immikkoortut arlallit iluanni suleqatigiissinnaanermut sinaakkusiussaqarnissaa. Kalaallit Nunaat tassaavoq OLT-ni kisiartaalluni immikkut EU-mik isumaqatigiissuteqartoq. Isumaqatigiissutip suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut kingulleq, 2006-imiit 2013-imut atuussimasoq taarserpaa. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummik pinngorfeqarpoq. Aalisarnermi isumaqatigiissummi aningaasarsiuutigalugu aningaasatigullu qaffasitsigisumik aalisagartassiissutinik EU-mut Kalaallit Nunaat tunniussisinnaasimangilaq. Paarlattuanik EU-mit kissaatigineqarluni aalisarnerq apeqqutaatinnagu Kalaallit Nunaannut qanittumik atassuteqarnerup allangortinneqannginnissaa, taamaalillunilu aalisarnermi isumaqatigiissummi suleqatigiinnerup ilaa aningaasallu isumaqatigiissummut nutaamut nuunneqarlutik – suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut (maannakkut ilinniartitaaneq isiginiarlugu). Aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi aningaasat taamaalillutik aningaasarsiornermi pivusorsiornerusumik aningaasanut appartinneqarput. Isumaqatigiinniarnep nalaani isumaqatigiissut taaguuserneqarpoq "Qajaq-isumaqatigiissut".

³ "Illuani Det Europæiske Unionip aappaanilu Kunngearfiup Danmarkip akornanni atassutit pillugit Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat 2014/137/EU 14. marts 2014-imeersoq" nalinginnaasumik taaneqartarpoq "suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut". "Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip" akuerineqarnera Siunnersuisoqatigiinni kisimiilluni aalajangiineruvoq (EU-mi nunat ilaasortaasut ministerii), taamaattorli imaa pillugu Kalaallit Nunaata/Danmarkip aamma EU-p akornanni isumaqatigiinniarnikkut ingerlanneqarluni. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni taaguutitut atorineqartarpoq, taamaattumillu taaguut taanna atorineqarluni pisariinnerunissaa pitsaanerumillu paasineqarnissaa pissutigalugu.

Oqaluttuarisaanerput aallaavigalugu assersuut atorneqarpoq, suleqatigiinnikkullu aalajangiisoqarluni siunissami aallunneqartussa q tassaassasoq ilinniartitaaneq.

Isumaqatigiissut 1. januar 2014-imiit 31. december 2020-imut ukiunut arfineq marlunnet atuuppoq aamma aningaasat 217,8 mio. eurot isumaqatigiissutip piviusunngortinnissaanut immikkoortinneqarlutik (1,6 mia. kr.-it missaaniittut).

Naalackersuisut aamma Europa-Kommissioni ataatsimut aalajangiisimapput suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ilinniartitaanermut tunngasut taamaallaat iluanni suleqatigiinnissaq isiginiarneqassasoq, soorlu siusinnerusukkut piffissaq isumaqatigiissuteqarfiusoq 2006-2013 assigalugu. Tamanna kingusinnerusukkut Naalackersuisut Siulittaasuannit Kim Kielsenimit aamma Europa-Kommissærimit Neven Mimicamit Nuummi juni 2017-imi ataatsimiinnermi uppersarneqarpoq. Ilinniartitaaneq pillugu Naalackersuisut pilersaarutaat periusissiaallu nikerartut suleqatigiinnermut tunuliaqutaasunik tunngaveqarsimapput, kiisalu Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanikkut suliniutit iluanni ataatsimoorussamik anguniakkat aalajangersarneqartut assigiinngitsut. Tamama suleqatigiinnerup piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartornermik taaguuteqarnissaanik piumasaqaat malippaa. Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni taamaallaat suleqateqarnissamik toqqaanermut tunuliaqutaasoq tassaavoq siullermik ilinniartitaanermut tunngasut isiginiarnissaanut piujuartitsinermik tunngaveqarnerpaat ilagimmasuk. Aappaatut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi aningaasat 80 %-ii tassaapput aningaasat aalajangersimasut ⁴ Kalaallit Nunaannut nuunneqartussat. Sinneri 20 %-it aningaasaapput allanngorartut, ⁵ immikkoortup suleqatigiiffiusup, ilinniartitaanerup iluani siuariartoqarsimaneranik aamma takussutaasunik anguniakkanik aalajangersimasunik (anguniakkat tallimat) assigiinngitsut ukiut tamaasa anguneqartarnersut apeqqaatillugu. Anguniakkat ilaannakuusumik anguneqarpara, imaluunniit anguneqanngitsoorpara, naatsorsueriaaseq aalajangersimasoq aallaavigalugu aningaasanit tamarmiusunit 20 %-init ilanngaassisoqassaaq.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummut ilanngunneqartut immikkoortut suleqatigiiffiqineqartut amerlaneruppata taava anguniakkat/takussutissat amerlanerit inissinneqassapput. Tamanna namminermit ajortuunngilaq, tassa aningaasani tamarmiusuni aalajangersimasut aamma allanngorartut akornanni pissutsit aalajangiisuummata. Anguniakkanik/takussutissanik arlalinnik ilisarititsinerulli kingunerissavaa suliniutit amerlanerusut immaqalu annertunerusut.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ukiut tamaasa aningaasatigut isumaqatigiissut atsiorneqartarpoq. Isumaqatigiissummi qulakkeerneqartarpoq EU-miit aningaasat piffissami 2014-2020-mi ukiut tamaasa Kalaallit Nunaannut nuunneqarsinnaanissaat. Aningaasatigut isumaqatigiissummiipput ilaatigut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ilinniartitaanikkut suliniutinut tapiissutinik tigusinissamut atatillugu teknikkikkut allaffissornikkullu aalajangersakkat.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata assigiinngisitaartuunissaa pillugu siunissamut ungasinnerusumut anguniagaqarpoq, isumaqatigiissummi immikkoortut suleqatigiiffiusinnaasut allat eqqaaneqarlutik. Taamaattumik soorlu siusinnerusukkut paasinarsinneqareersoq suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi immikkoortut suleqatigiiffiusinnaasut nutaat ilanngunneqarsinnaapput. Immikkoortut suleqatigiiffiusinnaasut isumaqatigiissummi eqqaaneqartut tassaapput:

- Ilinniartitaaneq, sulinermit sungiusarneq, takornariaqarneq kultureqarnerlu
- Pinngortitami isumalluutit, aatsitassat ilanngullugit

⁴ Taaneqartoq "Fixed tranche" – franskisut: aalajangersimasut ilai.

⁵ Taaneqartoq "Variable tranche" – franskisut: allanngorartut ilai

- Nukissiorneq, silap pissusaa, avatangiisit uumasullu assigiinngisitaartuuneri
- Issittumi pissutsit
- Isumaginninnermik ingerlataqarfik, sulisinnaasut nuttarsinnaaneri, isumaginninnikkut isumannaatsuuneq, inuussutissat isumannaatsuuneri pissutsillu attuumassuteqartut
- Ilisimatusarneq immikkoortuni soorlu nukissiornermi nutaaliorneq, silap pissusaata allangornera, ajunaarnersuarnut upalungaarsimaneq, pinngortitami isumalluutit – ilanngullugit aatsitassat, aamma isumalluutiniq uumassusilinnik piujuartitsineq tunngavigalugu iluaquteqarneq.

Immikkoortuni taakkunani suleqatigiinneq Kalaallit Nunaannit aamma Europa-Kommissionimiit ataatsimut aalajangiisoqarneratigut aallartinneqarsinnaavoq. Suleqatigiinnerup immikkoortunut allanut annertusineqarsinnaanera aamma Namminersorlutik Oqartussat, danmarkimi naalakkersuisut aamma Europa-Kommissionip akornanni ataatsimoorussamik 2015-imi nalunaaruteqarnerannit tapersorsorneqarpoq.

2014-2020 pillugu den Europæiske Unionip avataaniittunut aningaasalersuineri sakkui pillugit EU-p piffissap qiteqqunnerani nalilersuinini ⁶ 2017-imi aallartippaa. Tassunga ilaavoq Kalaallit Nunaannik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummik nalilersuineq.

Nalilersuinermit atatillugu Europa-Kommissioni soqutigisaqatigiinni attuumassuteqartuni tusarniaavoq. Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit tusarniaanermi akissutissamat missingersuusiorpoq, aamma missingiut Namminersorlutik Oqartussani immikkoortortani tusarniutigineqarluni. Kingornatigut tusarniaanermut akissut Europa-Kommissionimut nassiunneqarpoq.

4.4.1. Piujuartitsinermik tunngaveqarluni ineriartornissamat nunami periusissiaq. "Pilersaarusiorneq pillugu allagaq"

Pilersaarusiorneq pillugu allakkamik pingaarnertigut sinaakkusiussat aamma anguniakkat aalajangersimasut takussutissallu 2020-p tungaanut anguneqartussat inissinneqarput. Pingaarnertut siunertaq eqqaaneqartutut tassaavoq piujuartitsinermik tunngaveqartoq ineriartorneq Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata assigiinngisitaartuunissaa pillugu siunissami ungasinnerusumi anguniagaqartoq. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik Europa-Kommissionimut ingerlaavartumik nalunaarusiortarnermik isumaginnittuupput.

Kommissionimiit ukiumoortumik aningaasanut apeqqutaapput takussutissatut isumaqatigiinniutigineqarsimasut tallimat qanoq annertutigisumik anguneqarsimanersut. Suleqatigiinnerup kingunerisaanik Namminersorlutik Oqartussat pilersaarusiorneq pillugu allakkatut nassuiarneqartut anguniagassatut takussutissatullu aalajangersakkat anguneqarsimaneri pillugit Europa-Kommissionimut ukiukkaartumik nalunaarusiortassaaq, isumaqatigiissutip ukiukkaartumik pilersissinnaasaanik katillugit 31 mio. eurot (228 mio. kr.-it missaaniittut) tunniunneqarnissaannut piumasaqaatit.

Europa-Kommissionip, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup, Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfiup, Kalaallit Nunaata EU-mut Sinniisoqarfiata kiisalu Danmarkip EU-mi Sinniisoqarfiata akornanni atorfilltatigut ukiut affakkaartumik Politikikkut Oqaloqatigiinneq pillugu ataatsimiittoqartarpoq. Ataatsimiinnissamat pilersaarusiorneq pillugu allakkap piviusunngortinneranik

⁶ Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut tassaavoq immikkoortut suleqatigiiffiqineqartut avataaneersut aningaasalersornissaannut "sakku".

aaqqissuussisoqarlunilu nalilersuisoqartarpoq, ilinniartitaanermut tunngasut taamaalillutik isiginiarneqarlutik ataatsimiinnermilu peqataasut taamaattumik annerusumik atorfiullutik ilinniartitaanermut tunngasunut aamma EU-mi pissutsinut immikkut ilisimasaqartut. Ataatsimiinnerni taamaattumik immikkoortumut suleqatigiiffiusumut, ilinniartitaanermut attuumasuni immikkut siunnerfeqartunik attuumassuteqartunillu sammisat sammineqartarput, aamma immikkoortumi pissutsit soq taamatut ittuunerini paasinnineq nukittorsarneqartarluni.

Politikkikkut Oqaloqatigiinneq pillugu ataatsimiittarnerit eqqarsaatigalugit maannakkut aaqqissuunneqarneri taamaattumik suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut kajumissaataanerpaanngilaq, eqqarsaat tassaappat suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiiffiusinnaasut nutaat aallartinneqassasut. Maannakkut Politikkikkut Oqaloqatigiittarnermi sinaakkusiusami ataatsimiinnermi peqataasartut, oqaluuserisassat atortullu annerusumik (pisariaqartumillu) ilinniartitaanermut tunngasunut siunnerfeqarput. Siunnersuut ataaseq taamaattumik tassaavoq oqaloqatigiittarfimmik sulit allamik nutaamik pilersitsisoqassaaq, suleqatigiinnerup annertusineranut peqataasinnaasoq, tamanna pillugu immikkoortoq 2 takujuk suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut siunnersuutit. Tamanna aallarniutaasumik oqaloqatigiilluni ataatsimiinnerni immikkut oqallisigineqarsimavoq, Kalaallit Nunaata ataatsimeeriaasissamut periarfissaq nalunaaruteqartarnissamullu piumasaqaatit saqqummiussimallugit.

C. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Suleqatigiiffiusinnaasunik allanik suleqatigiinnerup annertusineranik kajumissaasinnaasumik oqaloqatigiittarfimmik nutaamik pilersitsineq. Europa-Kommissionimik aallarniutaasumik oqaloqateqarnerit ataatsimiittarnerillu aallartinneqarsinnaapput, illuatungeriinni suleqatigiiffiusinnaasunit assigiinngitsuniit sinnisut ataatsimiittarlutik aamma suleqatigiinnissamat periarfissanik qulaajaallutik. Siusinnerusukkut eqqaaneqartut immikkoortut, suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi suleqatigiiffiusinnaasutut eqqaaneqareersimasut siullermik taakku periarfissai qulaajarneqassapput. Immikkoortuni suleqatigiinnissamat periarfissaqarnerpaatut takutitsisut iluanni oqaloqatigiinneq politikikkut oqaloqatigiiffimmik nutaamik ataatsimik arlalinnilluunniit pilersitsinissamat sammitinneqarsinnaavoq. Aallarniutaasumik oqaloqatigiinnerni siullermik illugiilluni nutarterinerit, paasissutissanik isummanillu paarlaasseqatigiinnerit isiginiarneqarsinnaapput. Taassuma ingerlanerani peqataasunut marluusunut iluaqutaasumik aalajangersimasutigut suleqatigiinnissamat anguniagaqarnissamullu tunngavissaqarnerisoq qulaajarneqarsinnaavoq. Sulinerup ingerlanerani kingusinnerusumi suleqatigiiffiusumut nutaamut aningaasanik nutaanik (EU-mit) tunniussisoqarsinnaanersoq qulaajarneqarsinnaavoq.

Suleqatigiiffinnik nutaanik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqartoqartillugu pingaarpoq maluginiassallugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ilinniartitaanikkut suleqatigiinnermi EU-mit aningaasat tunniunneqartut ilai suleqatigiiffiulersunut nutaanut taakkununga nuutsinneqarnissai pillugu Europa-Kommissionimiit siunnersuuteqartoqarsinnaavoq. Tassa imaappoq ilinniartitaanikkut suliniutiniit aningaasat immikkoortunut allanut nuunneqarlutik – assersuutigalugu ilisimatusarnermut, silap pissusaanut, isumaginninnermut imaluunniit aatsitassarsiornermut assigisaannullu. Tamanna isumaqarsinnaavoq ilinniartitaanermut tunngasuni suliniutit pingaarutillit ajortumik eqqorneqartut – tassunga ilanngullugit ilinniartitaanikkut suliniutit, immikkoortut allat iluanni ineriartornissamat tunngaviusuusut. Taakku saniatigut ilinniartitaanermut pilersaarut II-mi nutaanik sanaartorneq iluarsaassinerillu eqqorneqarsinnaapput, aningaasat immikkoortunut allanut ingerlatinneqarpata, tassanilu aningaasaliissutaasimasut aningaasanik nutaanik taarserneqarnatik.

Ilisimatitsissutiqeqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat EU-miit aningaasanik arlalissuarnik, OLT-nut allanut sanilliulluni, pissarsisareemat. Siunissami, Brexitip malitsigisaanik missingersuutimini EU qularnangitsumik sipaartariaqarfiani, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik EU-mut suli allatigut iluaqutaasumik Kalaallit Nunaanniit pissarsineq EU-mit aamma misigisaqanngippat Kalaallit Nunaat EU-miit aningaasanik amerlanernik angusaqarsinnaassasoq aallaaviatigut naatsorsuutiqeqarsinnaanngilaq. Tamanna isumaqarpoq suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut periarfissaasinnaavoq, pingaartumik Kalaallit Nunaat suleqatigiinnermik nutaamik takorluuisinnaasumik, iluaqutaasumik suleqatigiinnissamik siunnersuuteqarsinnaappat – pingaartumik suleqatigiinneq EU-mut aamma iluaqutaassappat.

4.5. Aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut

Kalaallit Nunaat 1985-imi aninerulli kingorna aalisarneq pillugu EU-mik isumaqatigiissuteqarsimavoq, aamma 2007-mili aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsimalluni. EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni pingaarnertigut isumaqatigiissut 2006-p naanerani isumaqatigiissutinut marlunnut avinneqarpoq aningaasarsiutigalugu piunasaqaatit tunngavigalugit aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut nanginneqarluni, kisiannili siusinnerusumit aningaasaqarnikkut appasinnerusumik, aamma suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartornermik isiginnittoq (qulaaniittoq takujuk). Katillutik isumaqatigiissutit taakku nutaat marluk aalisarneq pillugu isumaqatigiissutip marlungorlugu avinnissaa sioqqullugu aningaasatigut qaffasissuseqarput. EU-p aningaasatigut Kalaallit Nunaannut akiliutai maannakkut aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ukiumut 132 mio. kr.-it missaanniippat, Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut oqartussaaffigisaata iluani Kalaallit Nunaata aalisarfigisaani EU aalisagartassiissutinik tunineqarluni. Aningaasat 20%-ii Namminersorlutik Oqartussanut missingersuutitigut aalajangersimasumik tapiissutaappat, aningaasallu 80 %-iinut apeqqutaallutik pisassiissutit aamma aalisakkat assigiinngitsut maannakkut akii.

Aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut suleqatigiinneq pillugu tunngavigisanik imaqarpoq, kisiannili aningaasat pisassiissutilluunniit ilaanatik, taakku isumaqatigiissummut atasuni tapiliussaniippat. Maannakkut aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma aalisakkatigut isumalluutit piujuartitsineq tunngavigalugu iluaqutiqeqarnerisa qulakkeerneqarnissaanut aalisarnerup iluani ilisimatuussutsikkut suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissummik aamma imaqarpoq.

Aalisarnissamut periarfissanik aningaasatigullu akiliutissanik aalajangersaaneq pillugu tapiliussaq aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutikkut aalajangersarneqarpoq. Isumaqatigiissummut tapiliussamiippat ⁷ EU-mut pisassiissutit aamma ukiumoortumik aningaasatigut Kalaallit Nunaannut akiliutit naatsorsorneri. Pisassiissutit aamma aningaasatigut

⁷ Pisassiissutit annertussusai aallaavigineqarput. Inaarutaasumik pisassiissutit assersuutigalugu biologit siunnersuutaat aamma EU-p aalisariutaasa piginnaasaat/soqutigisaat apeqqutaatillugu allanngorarsinnaappat.

akiliutit Namminersorlutik Oqartussat aamma Europa-Kommissionip akornanni joint committeemi ukiut affakkaarlugit ataatsimiittarnerni aalajangersarneqartarput.

Aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut 2019-imi atorunnaassaaq, ingerlaannartumilli ukiunik arfinilinnik sivitsorneqassalluni, isumaqatigiissuteqarlutik illuatungeriit isumaqatigiissutip atorunnaarnissaa kissaatigissanngippassuk.

D. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aningaasarsiuteqarnermi piuumasaqaatinik tunngaveqarpoq – aningaasat tamarmiusut 80 %-ii. Tamatuma annertusineqarsinnaaneranut apeqqutaallunnarpoq aalisakkani assigiinngitsuni uumasoaqarnikkut ineriartorneq kiisalu aalisakkat tunisassiarineqartut aningaasarsiutigineqarnerini nalii. Taamaattumik maannakkut kaammattuuteqarnissaaq ajornarpoq. Aningaasat sinneri 20 %-it qaffanniarneqarsinnaapput, assersuutigalugu aalisakkat assigiinngitsut siaruarsimaneri, immap sarfai, silap pissusaata immamut aalisakkanullu sunniutai il.il. pillugit ilisimasavut annertunerulersinniarlugit illugiilluni soqutiginnittoqarpat. Kalaallit Nunaat annertooujussuarmik imartaqarpoq, aamma isumalluutit amerlanerusut suleqatigiinnerillu annertunerusut ilisimasavut pigisavut pitsaanerulersinniarlugit pilersinniarneqarsinnaallutik. Ilisimasat immaq Kalaallit Nunaata imartaani aalisakkat pigineqartut iluaqutiginerisa annertusineqarnissaanut atorneqarsinnaasut.

4.5.1 Raajat kalaallit nunaanneersut pillugit tapiliusaaq

Europa-Kommissioni raajat Kalaallit Nunaanneersut piareersarneri asiunaveersaarnerilu pillugit pinngoqqaarfiinut malittarisassat eqqarsaatigalugit Siunnersuisoqatigiit aalajanginerannit 2013/755/EU-mit⁸ utaqqiisaasumik immikkut akuersineq pillugu naammassisaqarnissamut ulloq 14. juli 2014-imi aalajangiisimavoq.

Isumaqatigiissummi pineqarpoq raajat Kalaallit Nunaanneersut piareersarneri asiunaveersaarnerilu pillugit pinngoqqaarfiinut malittarisassanit utaqqiisaasumik immikkut akuersineq. Isumaqatigiissut 2014-2020-imut atuuppoq, tunisassiornerup minnerpaaffissaa allannortinniarnagu aamma suliffissaqarneq qulakkeerniarlugu nunanit sanilinit raajat ilassutissaannik Kalaallit Nunaat pisariaqartitsisinnaalluni. Immikkut akuersineq ukiumut 500 tonsinut akuersivoq.

E. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Raajat Kalaallit Nunaanneersut pillugit tapiliusaaq tassaavoq immikkoortoq annikitsaq pillugu tapiliusaaq, Kalaallit Nunaata tungaaniit aalajangersimasumik pisariaqartitsisoqalersimalluni. Taamaattumik immaq tassaniunngitsaq EU-mik suleqateqarnerup annertusineqarnissaa ujartorneqassanngilaq, tassa tamanna Aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ujartorniarneqarsinnaammat.

Tapiliussami iluarsiniarneqarsinnaasooq tassaavoq taassuma atoruminaatsuunera, tassa EU-mut allaffissornikkut nalunaarusiortarnikkullu qaffasissunik piumasqaatinik

⁸ Tassani nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut Den Europæiske Unionimik kattunnerat pillugu Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerannit 2013/755/EU 25. november 2013-imeersumut innersuussisoqarpoq. Pingaartumik ilanngussaaq VI-imi artikel 16-imut innersuussisoqarpoq. Ilanngussami ilaatigut pineqarpoq taaguummi 'tunisassiat pinngoqqaarfii' pillugit nassuiaatit aamma artikel 16-imi pineqarluni ilanngussaaq VI-imi aalajangersakkaniit utaqqiisaasumik immikkut akuersinissamut periarfissaaq.

piumasaqaateqartoqarmat, tamannalu aalisarnermi peqataasunut anusinguutaasinnaalluni. Taamaattorli oqaatigineqassaaq EU-miit piumasaqaatit annertuut pisuni immikkoortunilu tamani atorneqarmata, tamatumalu kingunerisaanik pissutsit allanngortinnissaat ajornaatsuunani.

4.6. Nunat nammisortitallu imarpiup akianiitut eqqarsaatigalugit aalajangiineq

Aalajangiineq imatut tamakkiisumik taaguuteqarpoq: "Nunat namminersortitallu imarpiup akianiittut Det Europæiske Fællesskabimut kattunnerat pillugu Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat 25. november 2013-imeersoq (2013/755/EU) ("kattunneq pillugu aalajangiineq")".

Aalajangiinerup Nunat Namminersortitallu taamanikkut Europæiske Fællesskabimut (EF) kattunnerannik aalajangersaavoq. Anguniagaq tassaavoq OLT-t inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ineriartornerisa tapersorsorneqarnissaat aamma nunat taakku aamma EU-p akornanni aningaasaqarnikkut atassutit qaninnerusut pilersinneqarnissaat.

OLT-t kattunneri pillugit isumaqatigiissut nutaajunerpaaq ulloq 25. novemberimit 2013 akuerineqarpoq, tassani EU-p aamma nunat namminersortitallu imarpiup akianiittut 25-it (taakkunanga 22-it inoqarlutik) akornanni kattunnermi siunertarineqartoq aalajangersarneqarluni, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat. OLT-t inatsisitigut tunngaviusutigut EU-mi nunanut ilaasortanut sisamanut atassuteqarput: Kunngeqarfik Peqatigiit (UK), Holland, Frankrig aamma Danmark. OLT-t annertuunik namminersortuupput aamma EU-mi akitsuusersuinerup ilaanut imaluunniit niuerfimmud ilaanatik aamma EU-mi inatsisit avataaniillutik.

Kattunneq pillugu isumaqatigiissummi immikkoortut ataatsimut soqutigisaqarfiusut isiginiarneqarput, ilaatigut silap pissusaata allanngornera, piujuartitsineq siunertaralugu siuariartorneq, uumasut assigiinngisitaartuuneri, ilisimatusarneq nutaaliornerlu. Naak OLT-t EU-mi niuerfiusumut ilaannikkaluartut isumaqatigiissummi aalajangersarneqarpoq OLT-miut tunisassiaasa EU-p iluani niuerfimmud akitsuuteqanngitsumik pisassiissutitaqanngitsumillu periarfissaqarnerat. Tamanna Kalaallit Nunaata aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaa ilaatillugu kalaallit aalisakkanik tunisassiaasa EU-p iluani niuerfinni akitsuuteqartinnagit akileraaruteqartinnagillu eqqunneqarnissaannik periarfissiivoq. Ajoraluartumik Kalaallit Nunanut aamma OLT-miunut allanut taamatut iluaqutaasumik inissisimaneq EU-p nunanik allanik niuernerimik killilersugaanngitsumik isumaqatigiissuteqartarnera naapertorlugu ajorsartussaaq – soorlu Canadamik, Japanimi allanillu. Kiisalu isumaqatigiissummi aalajangersarneqarluni OLT-ni suliniutit den Europæiske Udviklingsfondimit⁹ katillugit 2,7 mia. DKK-nik aningaasalersorneqartut (2014-2020), taakkunanga Danmarki ukiut tamaasa aamma tapiuteqartarpoq. Den Europæiske Udviklingsfondimiit aningaasat namminersortitanut aamma nunarsuup immikkoortuinut immikkoortitanut agguarneqarsimapput. Kalaallit Nunaat OLT-t allat peqatigalugit nunami tunisassiat tamarmiusut nalingi allanut naleqqiullugit qaffasippallaarneri pissutigalugit namminersortitanut immikkoortitaniit tapiiffigineqarneq ajorpoq. Taamaattorli Kalaallit Nunaat nunarsuup immikkoortuinut immikkoortitat sammisatigut immikkoortitat naapertorlugit katillugit 120-135 mio. DKK-usunit aningaasat ilaannit tapiiffigineqarsinnaalluni. Sammisatigut

⁹ Den Europæiske Udviklingsfond, EU-mi nunanit toqqaannartumik aningaasalersorneqarpoq namminerisaminillu aningaasatigut malittarisassaqluni. Udviklingsfondimut sinaakkusiussat EU-p nalinginnaasumik missingersuutaata avataani passunneqarput. Aningaasaateqarfimmi aningaasat afrikami, karibiami manerassuarmilu nunanut EU-p ineriartornikkut ikiuisarneranut atorneqarnerupput, kiisalu OLT-nut. Europa-Kommissionip General-Direktorat for Internationalt Samarbejde og Udviklingip aningaasaateqarfiup aningaasaataanik aqutsisuuvoq, soorlu aamma Generel-Direktoratip Kalaallit Nunaata EU-mik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi aningaasanik aqutsisuuvoq, taakkulu EU-p nalinginnaasumik missingersuutaata iluani inissisimallutik.

immikkoortitani pingaarnertigut sammisat tassaapput: "Pinngortitami isumalluutininik piujuartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarnek" sammisanut annikinnerusunut agguarsimasoq "Silap pissusaata allanngornera aamma pinngortitami ajunaarnersuaqarsinnaanerit annikillineqarneri" aamma "Nukissiuutit ataavartut". Kalaallit Nunaat eqqaaneqartut aningaasanut taakkununga tunngaviatigut periarfissaqarpoq, OLT-miut allat assigalugit. Taamaattorli OLT-t allat tamarmiullutik EU-miit pissarsiarisartagaasa affai sinnerlugit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutikkut Kalaallit Nunaat aningaasanik pissarsisareerpoq. Taamaattumik immikkoortumi assigiimmik pisussaaffeqarnek pissutigalugu Kalaallit Nunaat tunuarsimaarpoq aamma EU-mit aningaasalersorneqartuni ataatsimeersuarnerni, isumasioqatigiinnerni, ilisimasatigut avitseqatigiinnerni peqataasarnermigut allatigullu immikkut ilisimasatigut ikiorserneqarnissamut assersuutigalugu OCTA, Overseas Countries and Territories Association, OLT-miut suleqatigiiffianni periarfissanik toqqaannangitsumik iluaquteqarniarnerulluni. Taakku siuliani eqqaaneqartut 120-135 mio. DKK-t aqutigalugit aningaasalersorneqarput. Aningaasat suliniutinut sammisuupput suliniutillu nunarsuup immikkoortuaniit sammisani avatangiisini, silap pissusaata allanngornera aamma nukiit ataavartut pillugit suleqatigiinnikkut ilanngutitinneqarnikkullu tapersorneqassallutik. Kalaallit Nunaat suliniutinut taamatut ittunut aningaasanik pissarsiniarsinnaavoq. Taamaattorli malugeqquneqassaaq aningaasat taakku pissarsiariniarnerinut atasumik allaffissornartorujussuarmik qinnuteqaatitigut nalunaarusiornissamillu annertuunik piumasaaqateqarluni.¹⁰

F. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Nassuiaatip matuma Siulequtaani ersersinniarneqarpoq nunanut namminersortitanullu imarpiup akianiittunut tunngatillugu aamma OLT-mi suleqatigiinnerup annertusinissaanut periarfissanut tunngatillugu kaammattuutit pineqartillugit nassuiaammi annertunerusunik nangaassuteqartoqartoq. Brexitip malitsigisaanik qeqertanit 22-iusunit qulingiluat (OLT-t najugaqarfigineqartut¹¹) qularnangitsumik EU-mut nunatut namminersortitatut imarpiup akianiittutut inissisimajunnaassapput. Peqatigisaanik EU-mi naalagaaffiit ilaasortat taakku sisamat OLT-qarfiusut naalagaaffimmik ilaasortaasumik ataatsimik ikinnerulissapput, UK anippat. Taamaallilluni EU-mi naalagaaffiit ilaasortaasut ikinnerusut EU-p iluani OLT-mik aaqqissuussineq "illersussavaat". Taamaattumik EU-p pingaarnertigut politikkiini OLT pillugit pingaarnersiuneq pillugu apeqqummi naalagaaffiit ilaasortaasut Danmarkip, Frankrigip aamma Hollandip akornanni ataqatigiissaarisooqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq. Frankrigi tassaavoq OLT-ni periusissanut naleqqiullugu peqataasunik suli annertusiartuinnartoq, taamaattumillu tamanna pillugu siunissami qaninnerusumik suleqatiginissaa ilimagineqarsinnaalluni.

EU-mi naalagaaffiit ilaasortat sinneruttut 24-t nunani namminersortitanillu imarpiup ataaniittoqanngillat. Naalagaaffiit ilaasortat taakku EU-mut aningaasanik akeqartumut OLT-mik aaqqissuussinermik illersuinissamik pinngitsooratik soqutigisaqassanngillat. EU-mi

¹⁰ Aalajangiinnermut tapiliussakkut (Annex) Den Europæiske Investeringsbanki, EIB, aamma OLT-nut aningaasanik immikkoortitsisimavoq, tassuunakkut aningaasanik taarsigassarsinissamut OLT-nut periarfissaalluni. Kalaallit Nunaanni aamma Kalaallit Nunaanni pilersaarutit taanna aqutigalugu EIB-mi aningaasani taarsigassarsiniarsinnaapput, tamanna kissaatiginarpat aamma pilersaarut taamatut taarsigassarsinissamut piumasaaqatinik naammassinnippat. Ilisimatitsissutitut Hudson Resources Kalaallit Nunaanni Anorthosit pilluga aatsitassarsionnermi pilersaarummut atatillugu 12 mio. eurot missaannik EIB-mi akiitsutigut aningaasalersuinissamut isumaqatigiissuteqarsimavoq.

¹¹ Aamma OLT-qarpoq Frankrigip ataani ataavartumik innuttaasoqanngitsunik.

naalagaaffinni ilaasortat taakku allat namminerisaminnik aningaasartuuteqarfiusunik salliutitamik soqutigisaminnillu sulissuteqarput

Kalaallit Nunaata soqutigisaa siullermik tassaavoq OLT-mi aaqjissuussinerup ingerlaannarnissaata aalajangiussimanissaa aamma Kalaallit Nunaata OLT-tut EU-mut inissisimanagera aalajangiussimallugu. Kalaallit Nunaata OLT-mi inissisimanini pissutigalugu EU-p ilaatut inissisimanngikkaluarluni "EU-mi ilaqutariit" ilaattut isigineqarpoq, taamaalillunilu Kalaallit Nunaata EU-mi inatsisit akuerisariaqarnagit. Kalaallit Nunaata OLT-mi inissisimanagera pissutaalluni Kalaallit Nunaannit tunisassiat EU-mi akitsuuteqartinnagit akileraaruteqartinnagillu periarfissaqarput.¹² Tassani Kalaallit Nunaat/OLT-miut arlaatigut eqqarsaatigineqarsinnaaneranut periarfissanik ujartuisoqarsinnaavoq EU-mili niuernikkut isumaqatigiissutit iluaqutigalugit, maannakkut pisartut paarlattuanik, Kalaallit Nunaata OLT-miullu sinnerisa iluaqutaasumik inissisimanageri arriitsumik isajartorusaarneri isigiinnarnagit. Kalaallit Nunaata OLT-unera peqquataaqataalluni Kalaallit Nunaanni innuttaasut EU-p nunataata iluani killilersorneqarnatik angalasinnaatitaapput.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni qinikkat aamma atorfillit, kiisalu danskit siumut sammisumik sulineranni OLT-mi aaqjissuussineq pillugu tapersersuinerit ingerlatiinnarpassuk pingaaruteqarpoq. Pingaartumik EU-mi suleqatigisanik attuumassuteqartunik ataatsimeeqateqarnermi. Taamaattumik OLT-mi aaqjissuussinerup siunissaanut taassumalu ataani suleqatigiinnermut illersuinermik imaqarpoq. OLT-mi aaqjissuussineq illersorneqassaaq.

Aalajangersakkat ullumikkut EU-p ataani OLT-nut atuuttut ajornerulersillugit allanngortinnginnissaasa arajutsinaveersaarnissaat pingaarpoq peqatigisaanillu sulissutigissallugit, allanngortinneqassappatalu pitsaanerusumut allanngortinneqassallutik – soorlu siusinnerusukkat eqqaaneqartoq assersuutigalugu niuernermut tunngasunut attuumassuteqartuni. Tassani pingaarpoq kalaallit danskillu sinniisuusut siumut sammisumik tamatuminnga arajutsinaveersaarnissaat. Tassanili maluginiarneqarpoq UK EU-mit anisussaammat, pissutsillu allanngunngippata tamatuma kingunerissallugu Kalaallit Nunaat Brexitip kingorna aalisakkanit tunisassianik akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu UK-mut avammut niuersinnaajunnaarnissaa. Brexitip kingorna Kalaallit Nunaat akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu UK-mut avammut niuersinnaassappat tassani pisariaqassaaq tamanna pillugu Kalaallit Nunaat aamma UK nunat marluullutik isumaqatigiissuteqarnissaat. Taamaalilluni Kalaallit Nunaata aamma UK-p akornanni isumaqatigiissuteqartoqarnissaata tungaanut Brexitip malitsigisaanik Kalaallit Nunaannut ajornerulersitsisoqassaaq. UK EU-p killilersorneqanngitsumik niuerfiata iluaniiginnarpat – aamma OLT-t niuerfimmu akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu avammut niuersinnaanera, aamma UK-mut, ataannassaaq.

EU-p aamma OCTA-p akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanut tunngatillugu sukataarnerusumik pullaveqarneq kapitalip tulliani siunnersuutigineqarpoq.

¹² Kalaallit Nunaata aalisakkanik tunisassiai eqqarsaatigalugit Aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma pingaaruteqarpoq.

4.6.1. OCTA – Nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut kattuffiat

OCTA tassaavoq Nunat Namminersortitalu imarpiup akianiittut Kattuffiat taamaalillunilu aaqqissuussinerulluni OLT-t ataatsimoorlutik avammut suleqateqarnerannik ataqatigiissaarinnermillu isumaginnittoq. OCTA ulluinnarni aqutsisoqarpoq, taaguuteqartoq Executive Committee¹³ (ExCo). OCTA-p allattoqarfia peqatigalugu ExCo ulluinnarni OCTA-p ingerlanneqarnerannik isumaginnittuuvoq. OCTA oqartussani qullersaasoq tassaavoq OLT-mi ministerit ukiumoortumik ataatsimiittarneri, sinniisut ataatsimiittarnerisut iluseqartoq. Ukiumut tullinnguuttumut suleqatigiiffiup sulinissaanut allaffissornikkut politikikkullu pingaarnertigut najoqqutassat ministerit ataatsimiinneranni akuerineqartarput. Naalakkersuisup akisussaasup saniatigut danskit ministeriat akisussaasoq OLT EU Forumimut qaaqquneqartarpoq, tassani OLT-mi ministerit ataatsimiinneri Forumi sioqqutilaarlugu ingerlanneqartarlutik.

OCTA ilaasortat akiliuteqartarnerisigut ilaatigut aningaasalersorneqarpoq¹⁴ annerusumilli Den Europæiske Udviklingsfondimiit (EDF) aningaasanik pissarsisarluni¹⁵. EDF immikkoortitanut assigiinngitsunut piffissatigut killilinnik agguarneqarpoq, maannakkut immikkoortitat aqqanilissaat piffissamut 2014-2020-mut tunngasuulluni.

EDF aqqutigalugu OLT-mi nunanut 364,5 million eurot (siuliani eqqaaneqartut 2,7 mia. DKK-t) ingerlatinneqartarput, taakkunanit aningaasatigut ikiorserneqarnissaq qinnutigineqartarluni. Aningaasanit taakkuninnga immikkoorluni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut naapertorlugu Kalaallit Nunaat aningaasatigut tapiissutisisarpoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaat OLT-ni kisiartaalluni EDF-imiit missingersuutitut tapiissutisinnissamut pisinnaatitaaffeqanngilaq, tassunga ilanngullugu immikkoortitat aqqanilissaat. Nunarsuup immikkoortuani sammisatigut suleqatigiinnermut siusinnerusukkut eqqaaneqartut allat, 120-135 mio. DKK-t akerlianik OLT-miut allat assigalugit Kalaallit Nunaata aningaasanik qinnuteqarfigisinnaavai. Aningaasat suliniutinut sammisuupput suliniutillu nunarsuup immikkoortuani suleqatigiinnermik aamma sammisani avatangiisit, silap pissusaata allanngornera nukillu ataavartup ataani ilaasumik aallaaveqassallutik.

Naatsorsuutigineqarsinnaavoq Brexitip kingorna OCTA-p missingersuutai ukiuni aggersuni ikilissimassasut, tassa Brexitip kingorna OLT-mi ilaasortat OCTA-mut ilaasortaanermut akiliisussat ikinnerusussaammata. Tamatuma saniatigut UK-p aninerata kingorna EU-p tamarmiusumik missingersuutai, EDF-illu, aamma annikillissapput, tamatumalu EU-p aningaasat atorsinnaasai annikillissallugit qularnangitsumillu OLT-nut aningaasat tapiissutaasartut ikinnerulersillugit. Akerlianilli aningaasat sinneruttut pillugit OLT-miut aamma ikinnerussallutik.

Ineriartorneq Nunanilu Tamalaani Suleqatigiinneq pillugu Europa-Kommissionip Pisortaneqarfia (DG DEVCO) EU-OLT-t suleqatigiinnerannut immikkoortuuvoq akisussaasoq. OCTA-p aamma DG DEVCO-p akornanni atassuteqarneq nalinginnaasumik ExCo Præsidentip aamma OCTA-mi suleqatigiissitani siulittaasut akornanni ingerlanneqartarpoq¹⁶. Qaammatit pingasukkaarlugit OLT-t, Europa-Kommissionip aamma EU-mi nunat ilaasortat (DK, Frankrig, UK aamma Holland) akornanni ataatsimiittoqartarpoq. Ataatsimiinnarni peqataasunut tamanut attuumassuteqartut sammisat oqallisigineqartarput oqaluuserisassallu ataatsimiinnissaq sioqqullugu taamaalilluni ataqatigiissarneqartarlutik.

¹³ Executive Committee: Komité ingerlatsisuuvoq

¹⁴ Kalaallit Nunaat ilaasortaanermut ukiumut 33.500 DKK-t missaannik akiliisarpoq. Ilaasortaanermut akiliutip annertussusaa ukiumoortumik OLT-mi ministerit ataatsimiinneranni aalajangersarneqartarpoq.

¹⁵ Piffissami matumani OCTA-mi ilaasortaanermut akiliutit OCTA-p missingersuutaanit 20 %-ingajaapput aamma 80 %-it sinnilaarlugit EU-p EDF-ianit akilerneqartarlutik.

¹⁶ OCTA-p suleqatigiiffiup ataani sulinerit arlallit aaqqissuuppai, assersuutigalugu: nukik ataavartuq, avatangiisit aamma silap pissusaa, niurneq nunarsuullu immikkoortuani suleqatigiinneq, il.il.

G. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Brexit pissutigalugu siusinnerusukkut eqqaaneqartut OCTA-p siunissaanut tunngatillugu arlalitsigut nalorninartoqarpoq. Brexitimi qularnanngitsumik UK-OLT-t qulingiluat OCTA-mit anissapput. OCTA annertuutigit EDF-imut atalluinnarpoq (siusinnerusukkut eqqaaneqartut OCTA-p missingersuutaasa 80 %-ii sinnerlugit EDF-imit aningaasalersorneqarput). Taamaattumik UK-p EU-mit aninera OCTA-mut aamma EDF-imit (piffissatigit MFF-p malinneqartarpoq) aningaasatigit pisartagaatigit kinguneqartussaassaaq, tamanna tassaassaaq EDF-ip aqqaneq aappassaat.

Qulaani allassimasut OLT-mi suleqatigiinnerup iluani suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuuteqarnissamut naleqqiullugu arlalinnik nalorninartunik pilersitsipput. Maannakkut isiginiarneqarpoq OLT-t suleqatigiillutik EU-OLT-mii ataannarnissartik pillugu sunniinarput. OCTA-p ataani ExCop ilaatigit sulissutigaa Post-2020 ("2020 Kingorna") pillugu nassuiaat allanneqassasoq, Brexitip¹⁷ malitsigisaanik OCTA/OLT-mit kinguniusinnaasut aamma ilanngunneqassallutik. Nassuiaammi kinguniusinnaasut ilimanaateqartut nassuiarneqarpata isumaqatigiissutigineqarpoq tamatuma kingorna OCTA Brexitimut tunngatillugu ataatsimoortumik inissisimaniassasoq, tamannalu EU-mut aamma EU-mi naalagaaffinnut ilaasortasunut nalunaarutigineqarluni aamma UK-mut. Soorunami taamatut inissisimaneq pillugu OCTA-mi ilaasortat isumaqatigiinnissaat pisariaqarluni, tassanilu immikkut pingaaruteqarluni UK-OLT-t aamma akornanni isumaqatigiinnissaat.

OLT-mi aaqjissuussinermik illersuinermi inerisaanermilu sukataaruteqarneq aamma EU-p aamma OLT-t akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanik siunnersuuteqarnikkut pisinnaavoq. Tassani maluginiassallugu pingaaruteqarpoq OLT-nik suleqateqarnerup annertusineqarnerani EU-mut iluaqutaasut EU-mit takuneqarnissai. OLT-t nunarsuaq kaajallallugu qeqertani assigiinngitsuni inissisimapput. Taamaattumik pingaaruteqarpoq OLT-t aamma EU-p akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuutaasinnaasumut kikkut tamarmik isumaqataanissaat. Assersuutigalugu OLT-t tamarmiusut ataatsimoorfigisaanni immikkoortuni siunnersuuteqarneq. OLT-t tamarmik imarpinnik annertuunik ungalusaapput imartani aningaasarsiornikkullu annertuunik oqartussaaffeqarlutik. Pissutsit taakku imartanut, imartani ilisimasarnerup, uumasut assigiinngisitaartuunerisa, attaveqaatit, immap naqqanik ilisimatusarnerup nunallu assiliornerup, immap sarfaata, imaani isumalluutinik illersuineq/pijuartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarnerup iluanni suleqatigiinnerup annertusinissaata siunnersuuteqarnermut atorneqarsinnaavoq. Eqqarsaatigineqarsinnaavoq suleqatigiinnermi taamatut ittumik nutaamik EU nammineq iluaquteqarsinnaasoq. Qanorluunniit pisoqaraluarpat imartanut tunngasut tassani isiginninnerni tamani qulequtaavoq annertuutigit nunani tamalaani politikkikkut oqallisigineqartuni saqqumigaluttuinnartoq – aamma EU-p iluani. Soorlu siusinnerusukkut eqqaaneqartoq pingaaruteqarpoq suleqatigiiffiusinnaasoq nutaaq EU-mut saqqummiunneqarnissaa sioqqullugu taamatut siunnersuut pillugu OLT-miut ataatsimoornissaat. Immikkut suleqatigiiffiusinnaasut imartanut tunngasuni ilimanarluinnarpoq OLT-miut ataatsimoorfigisassamik nassaarsinnaassasut. OLT-t imartaanni uumasut annertoorejussuarmik assigiinngisitaartuuneri OLT-miut siusinnerusukkut EU-mut uparuarsimagaluarpaat. OLT EU-p avinngarusutut inissisumasuatut nunarsuarmi EU-mut pingaaruteqartitsisinnaavoq, nunanut angisuunut, nunarsuarmi nunanut suleqatigisanut qanittuni, soorlu Amerikami qiterlarmi kujallermilu aamma Asiame. Immikkoortunut taakkuni ikaartarfiliisoqarsinnaavoq,

¹⁷ Naatsorsuutigineqarpoq Sakkortuumik Brexitip taaneqartoq aallaavigineqassasoq, tamanna isumaqarpoq UK tamakkiisumik EU-mit anissasoq aamma UK-OLT EU-mut OLT-tut inissisimajunnaassasut.

siusinnerusukkullu oqallisigineqarsimalluni nunami OLT-mi EU sinniisoqarfinnik pilersitsisinnaasoq, taamaalilluni OLT-ni nunat tamatuminnga iluaquteqalerlutik, taakku nunani isumaqatigiissutit avataaniittuni inissineqarnerinut taarsiullugu.

Sinniisoqarfiup OCTA-mi suleqatigiinnerup ataani OLT-miut ataatsimut isumaqatigiinnissaat sulissutigisinnaavaa taamaalilluni EU nunani isumaqatigiissuteqarfiginngisanik niuernikkut killilersugaanngitsumik isumaqatigiissutissanik isumaqatigiinniartillugu OLT-miut isiginiarneqarnissaannut Europa-Kommissioni sunnernaarsaralugu. OLT-miut EU-mut niuernikkut iluaqutaasumik inissisimanerannut arlaatigut periarfissaqarneranik qulaajaaniarlutik OLT-miut misiliisinnaapput, taamaalilluni neriuineq illuatungilerniarlugit aamma aaqqiissutissanik aalajangiisoqarluni.

OCTA, suleqatigiiffittut, naak ilaasortanik annaasaqaleraluarluni, allattoqarfini nukittorsarniarlugu EDF-imit aningaasanik nutaanik pissarsinialerpoq, tamannalu aamma OCTA-p sillimmataanit aningaasanik pilersitsinikkut pissalluni. OCTA maannakkut allatsimik atorfinitsisisimavoq, ilaatigut ilaasortat akiliutaannit aamma EU-mi aningaasanik aningaasalersorneqartoq. Suleqatigiiffimmi siulittaasoq, siulittaasup tullia, il.il. OCTA-mit akissarsiaqartinneqanngillat, kisianni sulinertik atorfimik ilaatut ingerlattarlugu amerlanertigut OLT-mut sinniisuni pisortatut.

OCTA suleqatigiiffittut siumut ingerlassappat suleqatigiiffittullu piukkunnarnerusutut ineriartortinneqassappat allattoqarfik nukittorsarneqartariaqarpoq. Tamanna pinggippat OCTA suleqatigiiffittut piviusumik unamminartunik suliassanillu suliassatut pisariusunik suliaqartutut ingerlaannassaaq, kisiannili inuit allanik suliaqartut, OCTA suliassanik suliaqarnissamat piffissamik immikkoortitsisinnaasut apeqqutaassallutik. Tamanna OCTA-mi malunnarpoq, tamannalu pissutigalugu OCTA ullumikkut suleqatigiiffittut nukittuutut taaneqarsinnaanani. OCTA-p isumalluuteqarnera annikillisinneqarsinnaavoq OCTA sulinikkut piginnaasanik nukittorsaanermik isumaginnissinnaasumik sulisumik allanik allattoqarfik sulisoqalerpat. Siunissami tamatuma kingunerisinnaavaa OCTA-mi ilaasortat akornanni ilaasortaanermut akiliutit qaffannissaat pisariaqassasoq. Tamanna ilisimaneqassaaq. Paarlattuanik OCTA aamma ineriartortariaqarpoq, OCTA Bruxellesimi suleqatigiiffittut annertunerusumik ingerlaannassanngippat, qaqutigoortumik OLT-ni namminermi iluaqutaasunik takusaqarfiusinnaasoq. Tamanna allanngortinneqassappat OCTA nukittorsarneqartariaqarpoq. Piffissamilu OLT-mik aaqqissuussinerup tatisimaneqarnerani pingaarpoq OCTA-p OLT-t soqutigisaannik suliaqartutut OLT-nut sakkutut nukittuutut inissisimanissaa. Peqatigisaanik OCTA aamma EU-mit suliniutinut tapiissutinik aningaasanik pissarsinissamat tunngatillugu attaveqaatinut siunnersuinernullu tunngaviusinnaavoq. Taamaalilluni OLT-ni OCTA-p iluaqutaanera siunissami malugineqarsinnaneranut periarfissat pitsaanerulersillugit. Peqatigisaanilli pisariaqassalluni OLT-miut illoqarfiini pingaarnersani OLT-mi suleqatigiinnerup immikkut pissarsiffiunissaanut, piffissamik atuiffiunissaanut tassungalu isumalluuteqartitsinissamat piomassuseqartoqarnissaa. Taamatut ineriartornissamat pissutsit akerliusut piviusorsioruusuorujussuupput. Kalaallit Nunaannit Bruxellesimut siumut utimullu ullut angalaffiusut sivisupput, sulilu OLT-miunit allanit angalanissaaq sivisunerulluni, assersuutigalugu OCTA-mi OLT-mi aaqqissuussisoqarpat. Ullut angalaffiusut, ilaannikkut hotelinik billettinut aningaasartuutit tamarmik akeqarput. Tamanna aamma isumaqarpoq OLT-mi aaqqissuussinernut ullut arlalissuit immikkoortinneqartariaqarneri, taamatut aaqqissuussinermi Kalaallit Nunaanniit angalasoqassappat – qinikkatut imaluunniit atorfilittatut. Tamanna amerlanertigut isumaqartarpoq OLT-mut attuumassuteqartunik sammisanut ullut suliffiusut amerlanerusut immikkoortinneqartariaqartut, naak sammisat

immaqa Kalaallit Nunaanni inissaqartinneqarpiangikkaluartut, pissutsit aalajangersimanagerusut nukinginnarnerusullu amerlanertigut salliutinneqartariaqarlutik. Tamanna ilaatigut soqutaangitsuusinnaavoq, piviusuullunili. Assiliaq taanna OLT-miut akornanni ilisarineqartarpoq. Pingaartumik Manerassuarmi qeqertanut aamma Atlantikup kujasissuani qeqertanut, piffissaq angalanernut atorneqartoq Kalaallit Nunaannut sanilliullugu sulisivisunerusarluni.

Taamaattumik kaammattuutigineqarpoq Kalaallit Nunaata tungaaniit OCTA-p nukittorsarnissaanut tapersersuisoqassasoq, kisiannili peqatigisaanik nassuerutigineqarluni ullumikkumut naleqqiullugu OCTA-p malunnaatilimmik nukittunerulluni suleqatigiiffittut ineriartorsinnaaneranut immikkorluinnaq unamminartoqarpoq, oqaatsit sakkortunerusut soorlu 'aporfiit' atorneqassanngippata, suleqatigiiffimmi aningaasanik amerlanerusunik tunniussisoqanngippat. Ilaasortaanermi akiliutit suleqatigiiffiup aningaasartuutaasa 20 %-iinik annikinnerupput, aamma OLT-t amerlasuut annertunerusumik akiliinissamut ajornartorsiuteqassallutik. Sinneri ilisimaneqartutut EU-mit akilerneqartarput.

4.7. Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissut

“Aalisakkanit nioqqutissianik, uumasut qimerloqanngitsut uumasut, tinumasulimmik amillit, uumasut puullit, siuteqqut imarmiut kiisalu taakkuninnga saniatigut tunisassiat aamma taakkuninnga saniatigut tunisassianit suliarineqartut tunisassiat Kalaallit Nunaanneersut pillugit eqqiluisaarnermi nakkutilliinermut aalajangersakkat suleriaatsillu pisariillisakkanik aalajangersaaneq pillugu Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat 28. juni 2011-imeersoq” – (“Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissut”).

Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissummi aalisakkanit tunisassianik, Kalaallit Nunaanni pinngoqqaarfeqartunik imaluunniit nunanit allaniit Kalaallit Nunaannut eqqunneqartunik tamatumalu kingorna EU-mut avammut niuerutigineqartunik eqqiluisaarnermik nakkutilliinerup atorneqarneranut malittarisassat suleriaatsillu pisariillisarnerinik aalajangersaavoq.

Aalajangersaanermi Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni tunisassianik isumaqatigiissummi taaneqartunik niuernerup uumasut peqqissuunerat inuussutissallu isumannaatsuuneri pillugit EU-mi malittarisassat naapertorlugit ingerlanneqartariaqarneranut illuatungeriit pisussaaffilerput. Danmarki aamma Kalaallit Nunaat taanna naapertorlugit Kalaallit Nunaanniit EU-mut tunisassiat nassiunneqartut uumasut peqqissuunerat inuussutissallu isumannaatsuuneri pillugit EU-mi malittarisassat naapertorlugit pinissaannut pisussaaffeqarput. Aammattaaq Uumasut nakorsanit Killeqarfinni nakkutilliiffinnik taaneqartunut aalajangersimasunik arlalinnik pisussaaffeqarpoq.

H. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Uumasut nakorsaqarnermut tunngasuni oqartussaaffik naalagaaffimmiippoq, Fødevarestyrelsimi, aamma Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissummi allannguititsinissamut Kalaallit Nunaata taamaattumik piginnaatitaanani.

Brexitimulli tunngatillugu Kalaallit Nunaata aalisakkanit tunisassianik Kalaallit Nunaanneersunik Brexitip kingorna UK-mut avammut niuernerata ingerlatiinnarnissaa qulakkeerniarlugu suliasaqarpoq. Tassani Danmarkimi Fødevarestyrelsi, Namminersorlutik

Oqartussat alaatsinaattuullutik, taamatut isumaqatigiissutip inissinneqarnissaanut isumaqatigiinniartussaapput.

4.8. Aatsitassatigut isumalluutitut tunngatillugu siunnerfeqarnermut nalunaarut, Letter of intent

Kalaallit Nunaanni aatsitassatigut isumalluutitut iluaquteqarneq pillugu oqaloqatigiinnerup pitsaanerulersinnissaanut periarfissanik misissuinissaq pillugu siunniussamik nalunaarummik Kalaallit Nunaat aamma EU 2012-imi atsiugaqarput.

Nalunaarummi ilaatigut siunertaavoq isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata assigiinngisitaartuunissanut iluaqutaassasoq, Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut ineriartorneranut iluaqutaassasoq aamma EU-mi suliffissuaqarnikkut ingerlataqarfinnut piujuartitsinermik tunngaveqartumik aatsitassanik pilersuineramik qulakkeerissasoq.

Kalaallit Nunaata Europa-Kommissioni peqatigalugu kingorna Letter of Intentip isumaqatigiissutigineqarnerata kingorna ukiuni sulinerup tamatuma erseqqissarnissaa misilissimavaat. Europa-Kommissionimitt aamma Kalaallit Nunaanniit politikikkut piunassuseqartoqarsimavoq, ajoraluartumilli eqqaaneqartariaqanngitsumik aalajangersimasutigut suleqatigiinnermik kinguneqarsimanani¹⁸. Tamatumunnga tunuliaqutaasoq tassaavoq EU-mi politikikkut qaffasissumi pingaartumik suleqatigiinnermut siuarsaasoqarsimalluni, Europamili suliffissuarnit attuumassuteqartunit killeqartumik soqutiginnittoqarsimalluni. Suliffissuarnit ingerlataqartut naggataatigut taakkuupput Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermi suliniutini aningaasaliisussat. Europa-Kommissioni nammineerluni aningaasarsiuutigalugu suliniutini aningaasaliisinnaanngilaq, aammattaaq aatsitassarsiornerup iluani Kalaallit Nunaanni allatigut ineriartornerup aningaasalersornissaanut missingersuutitut aningaasanik nassaarsimanani. Taamaalluni suleqatigiinneq unittoorsimavoq. Tamanna nunarsuarmi aningaasaqarnerup ukiorpassuarni ingerlanerliornera aatsitassallu nalinginnaasumik appasissumiinneritut atatillugu isigineqassaaq, tamatumalu kingunerisimallugu aningaasaliisinnaasut akornanni annaasaqaratarsinnaanerup annikinnerulerneru. Aatsitassani nunarsuarmi akit kingumut qaffakkiartulerput, tamannalu siumut sammisumik EU-mi ingerlataqarnermi allannguinermik kinguneqarsinnaalluni.

EU-mi ingerlataqarneq aamma ingerlataqartut allat nunanit EU-miinngitsuneersut Kalaallit Nunaanni ingerlataqarsimanerannik aamma Kalaallit Nunaanni ingerlatanut imaluunniit ingerlatseqatigiiffinnut aningaasaliisimanerannut atatillugu isigineqassaaq. Tamanna akuerineqartariaqarpoq, taamaattumillu aatsitassanut tunngasuni allanut sanilliullugit arlaannik, EU-mik sallititsinissaq mianersuunneqartariaqarluni. Tamanna Naalakkersuisut politikkerinngilaat.

Paarlattuanik aammattaaq EU pingaartumik ilinniartitaanerup aalisarnerullu iluanni suleqatigiinnermi pitsaasumik peqataasimanera akuerineqassalluni. Aammattaaq oqaatigineqassaaq Europap aningaasaqarneranut isornartut aatsitassat qulingiluat pillugit EU 2017-imi aatsitassat pillugit nalunaarsuiffini nutarterpaa. Nalunaarsuiffimmiupput maannakkut aatsitassat 27-it taamaattumillu ilimagineqarsinnaalluni aatsitassatigut EU-p soqutiginninnera

¹⁸ Taamaattorli 2015-imi aatsitassanut tunngasutigut EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnermut tunngatillugu nalunaarusiaq allanneqarpoq: "Study on EU Needs with Regards to Co-operation with Greenland" – immaqqa imatut nutserneqarsinnaasoq: "Kalaallit Nunaannik suleqateqarnermut tunngatillugu EU-p pisariaqartitaanik misissuineq". Tassani aatsitassanut tunngasuni EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnerup annertusinerata iluaqutaanera ilaatigut tikkuarneqarpoq, kisiannili aamma suleqatigiinnerup ineriartortinnissaanut aporfusut annertuut arlallit tikkuarneqarlutik.

annertusiartussasoq. Taamaattumik EU-p aatsitassanut tunngasutigut suliniuteqarpat aamma aatsitassarsiortut aatsitassanut tunngasuni Kalaallit Nunaannut atassuteqarnissamut suleqateqarnissamillu soqutiginnilissappata EU tikilluaqquneqassaaq.

I. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Aatsitassanut tunngasutigut suleqatigiinnerup nutaamik aallarteqqinnissaata EU-p kissaataa Naalackersuisunit tikilluaqquneqarpoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorterup iluani ingerlatani aningaasaliinissaq aallartitsinissarluk pillugit Europami suliffissuit kissaatigisinnaasaat. Kalaallit Nunaat aatsitassanut tunngasut pillugu ataatsimiinnerni sapinngisamik peqataasariaqarpoq, pingaartumik aatsitassat isornartut pineqartillugit ataatsimiinnerit isiginiarlugit, kiisalu aatsitassanut tunngasuni Kalaallit Nunaanni killiffik periarfissallu pillugit EU aamma EU-mi ingerlatallit ilisimatittarlugit.

4.9. Kimberley pillugu suliap ingerlanneranut tunngasumik aalajangiineq

Kimberley pillugu suliap ingerlannera tassaavoq naalagaaffiit, suliffissuit diamantilerisut kiisalu NGO-t akornanni nunani tamalaani suleqatigiinneq aamma siunertarineqarluni diamantinik akerleriissutaasunik niuernerup unitsinneqarnissaa.

Kimberley pillugu suliap ingerlannerani uppersaanermik aqqissuussinermi Kalaallit Nunaata peqataalernissaata periarfissaqarnissaa siunertaralugu Siunnersuisoqatigiit ulloq 20. februar 2014-imi akuersipput. Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerisigut EU-mik suleqateqarnikkut diamantit silisaanngitsut pillugit Kimberley pillugu suliap ingerlannerani uppersaanermik aqqissuussinermi Kalaallit Nunaat peqataasinnaalerpoq. Aqqissuussinermi tunngavigineqarpoq diamantinik silisaanngitsunik eqqussuineq avammullu niuernerq tamarmi EU-mi oqartussanit nakkutigineqassasut avammullu niuernerq eqqarsaatigalugu diamantinik silisaanngitsunik nunani tamalaani niuernerq pillugu EU-mi peqqussummi aalajangersakkat naapertorlugit uppersarneqassalluni. Siunnersuisoqatigiit peqqussummik 2368/2002-mik¹⁹, allannguinerat EU-mit malinneqarpoq, tassani aalajangersarneqarluni Kalaallit Nunaata Kimberley pillugu suliamik ingerlatsinermi uppersaanermik aqqissuussineq EU aqqutigalugu ingerlanneqassasoq. Inuussutissarsiortnermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiornermullu Naalackersuisoqarfiup malittarisassat Kalaallit Nunaanni nalunaarutissat siunnersuutikkut tusarniutigisimavai. Nalunaarut suli atulersinneqanngilaq.²⁰ Ilanngunneqassaarli Kalaallit Nunaata Kimberley pillugu suliap ingerlannerani peqataanera aamma (siusinnerusukkut) Inuussutissarsiornikkut Niuernikkullu Naalackersuisoqarfiup aamma FPI-p Service for Foreign Policy Instruments of the European Commission – Europa-Kommissionip ataani Nunani allani kiffartuussinikkut sullissivik) akornanni 2015-imi ukiakkut allaffissornikkut isumaqatigiissummit tapersorneqarmat.

J. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

¹⁹ Diamantinik silisaanngitsunik nunani tamalaani niuernerq pillugu Kimberley pillugu sulimi allagartaliineramik aqqissuussinerup naammassineqarnera pillugu Rådip peqqussutaa (EF) nr. 2368/2002-imeersoq.

²⁰ Siunnersuut uunga: Selvstyrets bekendtgørelse nr. XX af YY 2016 om handel, import og eksport af uslebne diamanter i overensstemmelse med Kimberley Processen Certificerings Ordning, Se <http://naalackersuisut.gl/da/H%C3%B8ringer/Arkiv-over-h%C3%B8ringer/2016/Handel_-_import_eksport_uslebne_diamanter_kimberley_processen>

Kimberley pillugu suliap ingerlaneranut attuumatillugu kaammattuutit peqanngilaq, tassa nalunaarutip suliarineqarnera maanna ingerlammat aamma Kalaallit Nunaat EU-mik suleqateqarmat. Kalaallit Nunaat ullumikkut diamantinik silisaanngitsunik tunisassiaqanngilaq.

5. EU-mik suleqateqarnermik attuumassuteqartut pissutsit allat

5.1. Suliniutinik EU-mik suleqateqarneq

Kalaallit Nunaat EU-p ataani suliniutinut arlalinnut periarfissaqarpoq. Den Europæiske Regionale Udviklingsfondi (ERDF) pillugu malittarisassat INTERREG V-mi suliniutinut periarfissaqartitsivoq, tassaalluni Northern Periphery and Arctic Programme (NPA) – siusinnerusukkut Northern Periphery Programme (NPP). Aammattaaq OLT-mik aaqquissuussineq EU-p iluani suliniutinut tamanut periarfissiivoq.

5.1.1. Northern Periphery and Arctic Programme

NPA-mi suliniutip siunertaraa avinngarusimasuni pissutsit pissutigalugit pinngortunik ajornartorsiutinik aaqquissutissanik pilersitsinissaq. Suliniummi takorluugaq tassaavoq inuiaqatigiinnik unammillersinnaassuseqartunik piujuartitsinermillu tunngaveqartunik pilersitsinermi ikiuunnissaq, nutaaliorneq, aallartitsinermut piginnaasat annertusinerisa atorneqarnerisigut aamma nunarsuup immikkoortuaniittut avannarpasissumiittut issittumiittullu siuariartornissamut suliniutaat asseqanngitsut periarfissaallu iluaqutiginerisigut, isumalluutitigut sunniuteqarluartumik. Nunat peqataasut qulingiluat tassaapput: Finland, Sverige, Norge, Irland, Irland Avannarleq, Skotland, Savalimmiut, Island aamma Kalaallit Nunaat.

ERDF-imi malittarisassat imaapput 'EU-mi naalagaaffik ilaasortaanningsup' suliniutinut immikkoortitassani nammineq akilissagai. Kalaallit Nunaat taamaalilluni NPA-mi suliniutinut ukiut tamaasa aningaasanik akiliisarpoq. Aningaasat taakku kingornatigut nunat tamalaat akornanni suliniutini Kalaallit Nunaata peqataanerani atorneqartarput. EU-mi nunat peqataasut isumaqatigiissuteqarfigereerlugit Kalaallit Nunaata ERDF-imi aningaasat ilai atorsinnaassavai, nammineq aningaasaatini nunguppata.

NPA-mi suliniutit ukioq 2000-mi aallartippit maannakkullu piffissat suliniuteqarfiusut pingajuanni piffissaq qiteqqussimallugu. Kalaallit Nunaat suliniutini 2002-mili peqataasarsimavoq. Suliniutini peqataaneg inuussutissarsiutini ineriartornermut nutaaliornermullu tapiissutinik pissarsinissamut Kalaallit Nunaanni namminersortut pisortallu suliffiutaat periarfissaqalersippai, suliniuteqarfiusup nunat peqataasut allat suliniummi suleqatigilernerisigut. Suliniutit tunisassianik kiffartuussinermilu nutaaliornermik inerisaanerusinnaapput, kisianni aamma ilisimasanik avitsinerusinnaallutik, piginnaanngorsaanerusinnaalluni aamma sulinermut tunngasutigut attaveqaatinik pilersitsinerusinnaalluni.

NPA 2014-2020

EU-p issittoq pillugu politikianut atasumik piffissami suliniuteqarfiusumi, 2014-2020-mi Issittoq isiginiarneqarpoq. Kommissionip taamaattumik suliniutip taaguutaa imatut allanngortinneqassasoq toqqarsimavaa: "Northern Periphery and Arctic". EU2020-mi periusissiaa naapertorlugi piffissaq suliniuteqarfiusoq manna suliniarfiit sisamat isiginiarpai: nutaaliorneq, aallartitsineq, atoqqineq aamma nukissiutinik pisariillisaaneq, kiisalu pinngortitami kulturimilu kingornussat.

5.1.2. Horizon 2020

Horizon 2020 tassaavoq EU-mi ilisimatusarnikkut nutaaliornikkullu suliniutit anginersaat 2014-2020-mi aningaasat 80 milliard eurot atorsinnaallugit. Suliniutip siunertaa tassaavoq ilisimatusarnikkut suliniutit nutaaliornierillu aningaasalersornerisigut inuiaqatigiinni unamminartut aaqqiiffiginissaat.

Inatsisilerinikkut immikkoortut (assersuutigalugu naalakkersuisut, kommunit, suliffeqarfiit, NGO-t) kiisalu suliffeqarfiit mikisut akunnattumillu angissuseqartut qinnuteqarsinnaapput. OLT-mi aaqqissuussineq aqutugalugu Kalaallit Nunaat Horizon 2020-imut qinnuteqarsinnaavoq.

5.1.3. Erasmus

Suliniut Erasmus+ tassaavoq Europami ilinniartitaanermut, suliffinnik misiliinermut, inuusuttunut timersornermullu tapiissuteqarnissamut EU-p suliniutaa. Taassuma 14,7 milliard euronik missingersuutaa europamiut 4 millioninik sinneqartut nunani allani ilinniarnissamut, misillitagaqarnissamut kajumissutsimikkullu peqataanissamut periarfissippai. Suliniummi aamma ilinniagaqartut Europami paarlaasseqatigiinnissamut periarfissaat pitsaanerulersippai. Kalaallit ilinniagaqartut suleqatigiiffillu aningaasaliinernik aningaasatigullu tapiissutinik pissarsisinnaatitaapput.

5.1.4. BEST 2.0

Suliniut BEST uumasut assigiinngisitaartuunerisa allangutsaaliornierisa pitsaanerulernissaat aamma pinngortitami ataqatigiinnernik kiffartuussinernik piujuartitsinermik tunngaveqartumik atuinnissap siuarsarnissaa siunertaralugu aningaasalersuisarnerit isumannaallisarniarlugit atulersinneqarpoq. Suliniut OLT-nut aamma nunarsuup immikkoortuani avinngarussimasut sammivoq, uumasunik assigiinngisitaarlartunik peqarfiusut kisiannili uumasunit nuuttartunut, ineriartornermut silallu pissusaata allangorneranik sunnertiasut.

Suliffissuaq BEST Europa-Parlamentimit akuerineqarsimavoq aamma den Internationale Union for Bevarelse af Naturimit, IUCN aquneqarluni. Aningaasalersuineri isumalluutit suliniutinut siunnersuutit pillugit qinnuteqarnerni tamani allangortarput. Kalaallit Nunaanni NGO-t qinnuteqarnissamut periarfissaqarput.²¹

²¹ Pilersaarutitut assersuut: Pilersaarut PISUNA – Piniakkanik Sumiiffinni Nalunaarsuineq. ”Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Pisortaarfik piniartut, aalisartut allallu avatangiisinut tunngatillugu soqutigisaqartut nalunaarsuineri uumasullu isumalluutit aquneqarnerannut ilaatinneqarnerunissaat anguniarlugu sulissuteqarpoq. Taamaattumik Pisortaarfik pilersaarut una aallartinniarlugu iliuuseqarsimavoq.

Pilersaarutip uumasut isumalluutit malittarineqarnerata piniartut/aalisartut, aqutsisut ilisimatuullu, aamma annertunerusumik inuit inoqarfinniittut annertunerusumik malinnaanermut taamaattumut peqataaneratigut pitsaanngorsarneqarnissaa siunertaraa.

Pilersaarutip nunaqarfinni toqqakkani piniartunik/aalisartunik tunngaveqartumik piniakkanik malittarinninneq isumalluutinillu aqutsineq misiligutigalugu pilersinniarpa. Pilersaarut aallaqqaammum makkuninnga angusaqarfiujumaartoq neriuutigineqarpoq:

- 1. Piniartut/aalisartut, aqutsisut ilisimatuullu pitsaanerusumik atassuteqatigiillernissaat,*
- 2. Najukkani isumalluutinik peqqissaarussaanequmik alaatsinaanneq aammalu isumalluutinik tamakkuninnga imminut nammassinnaassutsip iluani aqutsinerup nukittunerulernissaa,*
- 3. Isumalluutinik iluaquteqarnerup isumalluutit, assersuutigalugu silap pissusaata allangornerata kinguneranik, allangorneranertut naleqqussarneqarnerunissaa.*

Pilersaarut nunaqarfinni pineqartuni piniartunit, aalisartunit allanillu pinngortitamik soqutigisaqartunit ingerlanneqassaaq ilaatigut Qaasuitsup Kommunia, APNN, Nunamut Namminermut, Pinngortitamut

K. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut

Kalaallit Nunaat EU-mi suliniutinit soorlu NPA-mit, Horizon 2020-mit aamma Erasmusimit annertunerusunik pissarsissappat, aningaasaliineq EU-meerpat, EU-mi suliniutinut qinnuteqarnermut atatillugu allaffissornikkut suliassatigut eqqortumik siunnersorneqarsinnaasut ikiorneqarsinnaasullu Kalaallit Nunaanni suliniutini peqataasinnaasunut isumalluutit amerlanerusut immikkoortinneqarnissaat eqqarsaatigineqartariaqarpoq. EU-mi suliniutit aqutugalugit EU-mi aningaasanik qinnuteqartoqartillugu qinnuteqarnermi suleriaatsit, uppersaanissamut nalunaarusiornissamullu piimasaqaatit nalinginnaasumik suliassarujussuusarput isumalluutitigut annertuumik atuiffiusarlutik. Taamaalilluni qinnuteqarnermi suliagarnermi kalaallinut qinnuteqartunut tamanna aporfiusinnaalluni.

Taamaattumik naalackersuisoqarfimmi attuumassuteqartumi imaluunniit Namminersorlutik Oqartussat avataanni ulloq naallugu atorfeqartitsinissaq assigisaanilluunniit eqqarsaatigineqarsinnaavoq, Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersorneqarluni. Assersuutugalugu kiffartuussinissamut isumaqatigiissutikkut. Tassanili kaammattuutigineqassaaq EU-mut qinnuteqaatinut tunngatillugu allaffissornikkut suliassanut pisariusunut qinnuteqartut suliassamut ulloq naallugu atorfeqartoqartumit ikiorneqassasut.

Savalimmiut Horizon 2020-mi peqataanermut ukiumut 10 mio. DKK-nit missaat atortarpaat savalimmiuni suliffeqarfiit peqataasut peqataanermikkut ilisimasanik annertuumik pissarsisarnerat tunngavilersuutugalugu. EU-mi suliniutini assigiinngitsuni kalaallit annertunerusunik peqataaneri taamaattumik aamma inuiaqatigiinnut kalaallinut annertunerusunik qularnanngitsumik iluanaaruteqartitsissapput. Ajoraluartumik qanoq annertutiginersoq erseqqissumik oqaatigineqarsinnaanngilaq, tassa (aningaasaqarnikkut) iluanaarutinut apeqqutaammata aningaasanik qinnutigineqartuni pilersaarutini qinnuteqartut amerlassusaat annertussusaallu.

5.2. Puisi pillugu peqqussut

Puisi pillugu peqqussutip, aallaqqaammut 2009-mi akuersissutigineqartup, Europami innuttaasut puisinniarnermi ernumassutaat eqqarsaatigalugit puisinit tunisassianik niuernerq inerteqqutigilerpaa. Inuiaqatigiinnit Inunnit puisinit tunisassianik ilaatigut eqqussuineq niuernerlu taamaattoq ilaatinneqanngillat. Danmarki pisuni marlunni taaseqataanngilaq aamma inatsisit naapertorlugit ingerlanneqartut puisinit tunisassianik niuernerq pisariaqanngitsumik akornusersorneqannginnissaa pillugu nalunaarummik saqqummiussilluni.

Ulloq 6. februar 2015-imi Europa-Kommissioni puisinit tunisassianik niuernerq pillugu peqqussut pillugu Siunnersuisoqatigiit (EF) nr. 1007/2009-imeersup allanngortinnissaa pillugu siunnersuutini Europa-Parlamentimut saqqummiuppaa. Siunnersuut Europa-Parlamentimit aamma

Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik, KNAPK, ICC aamma KANUKOKA. Nunamut namminermut, pinngortitamut avatangiisinullu Pisortaqaarfik, KNAPK, ICC aamma KANUKOKA suleqatigalugit. Pilersaarut aningaasat tungaasigut Kalaallit Nunaanni naalackersuisunit Nordisk Ministerrådemillu tapersorneqarpoq." www.pisuna.org-imit tigusaq

Siunnersuisoqatigiinnit amerlanerussuteqartunit akuerineqarpoq ulloq 1. oktober 2015-imi inatsisip suliarinerani.

Peqqussutip nutarterneratigut Kommissionimit kissaatigineqarpoq EU-p inatsisaa WTO-mi aalajangiinnermut naapertuutilersinneqassasoq taamaalillunilu EU-p aamma naalagaaffiit ilaasortaasut nunani tamalaani pisussaaffii naammassillugit. Kommissioni, inuit ilaatinnginnissaannut tunngatillugu WTO-mi aalajangiinnermi ernumassut eqqarsaatigalugu, uumasut atugarissaarnissaannik isigisassat ilanngunneqarnissaat toqqarsimavai, kiisalu Inuit puisinit tunisassianik kaaviiartitaat killilerneqarnissaanik periarfissaq ikkussimallugu, annerusumik aningaasarsiutigalugu piniarneq ingerlanneqalissappat.

Kalaallit Nunaanni Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik kiisalu Nunavut (Avatangiisinut naalackersuisoqarfik) tunisinissaq siunertaralugu EU-mut eqqunneqartussanik anninneqartussanillu puisit amiinit tunisassiat allagartalersornerinik aqutsisussanik ingerlatsisussanillu oqartussani akuerineqartussanik Europa-Kommissioni 2015-imi ukiuunerani akuersivoq. Allagartalersuinnermik aqqissuussineq puisit amiinik tunisassianut tamanut atuuppoq, tassunga ilanngullugu ammit suliarineqarsimasut kiisalu naammassillugit tunisassiarineqarsimasut, EU-mi nunami tunisinissaq siunertaralugu eqqunneqarsimasut aamma eqqussinissamut EU-p peqqussutaanik tunisassiaq naammassinnissimappat.

2016-ip ukiaani Great Greenland kalerriivoq FurEurope aamma Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit puisit amiinit naammassillugit tunisassiat aamma puisit amii ilivitsut pillugit elektroniskinik atortut iluaqutigalugit paasisutissiinnermik aqqissuussinerup eqqunneqarnissaa pillugu EU-mut siunnersuummik suliaqarluni. Aammattaaq nalunaarutigineqarpoq aqqissuussineq pillugu Canada, Nunavut aamma North West Territories suleqatiginissaat siunniunneqartoq.

Siunnersuummi pineqarpoq tunisassiat naammassineqarsimasut pillugit paasisutissiinnermi aqqissuussinnermik nutaamik pilersitsinissaq, tassani sukkaasumik akissuteqartarnerit (Quick Response – QR Kode) assersuutigalugu puisimit tunisassiaq EU-mi inatsisit naapertorlugit akuerisaanera akitsuusersuinnermi oqartussat, niuertarfiit pisiniartullu ilisimatinneqarnerannut atorineqarsinnaalluni.

Aalisarnermut Piniarnermullu, aamma Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu kiisalu Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermet Nukissiornermullu Naalackersuisut ataatsimoorlutik QR Kode-mik aqqissuussinerup ineriartortinnissaanut politikikkut tapersorsorneqarnissaq anguniarlugu Europa-Kommissionimut allagaqarput. Tamanna ajunngitsumik Kommissionimit tiguneqarpoq. Kingorna Kommissionimi atorfillit aamma Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinnisoqarfia aqqissuussineq inerisarniarlugu attaveqatigiissimapput, tamannalu siuariarnermik kinguneqarsimalluni. Aamma Naalackersuisut Canadamut Nunavumullu atassuteqarsimapput, taakkunaniillu aamma pitsaasumik akisoqarsimalluni. Kingornatigut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik atorfillit ataatsimiinnissaannut suliniuteqarsimalluni.

Piffissami tassani puisinit tunisassiat pillugit paasisutissiinnermik aqqissuussinerup inerisarnissaa pillugu Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suliniut aalajangersimasooq pillugu suleqatigiinnermi taamaalilluni siuariartoqarsimavoq. Taamaattumik maannakkut piffissami immikkoortumi tassani allamik susoqassanngitsoq siunnersuutigineqarpoq.

L. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut

Piffissami tassani puisinit tunisassiat pillugit paasissutissiinermik aaqqissuussinerup inerisarnissaa pillugu Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suliniut aalajangersimasoq pillugu suleqatigiinnermi taamaalilluni siuariartoqarsimavoq. Taamaattumik maannakkut piffissami immikkoortumi tassani allamik susoqassanngitsoq siunnersuutigineqarpoq.

5.3. Issittoq

Issittoq pillugu ataatsimoortumik politikki – taaneqartoq: Issittoq pillugu EU-mi politikkimik ilanngussineq pillugu ataatsimoortumik nalunaarut Europa-Kommissioni aamma nunanut allanut sillimaniarnermullu politikkimut EU-mi qaffasissumik sinniisup ulloq 27. april 2016-imi saqqummiuppaat. Allakkiaq tassaavoq tamanna pillugu Europa-Parlamentimii Siunnersuisoqatigiinnillu apeqquteqarnerup inernera, kiisalu kingorna tusarniaasimanerup inernera.

2014-imi Europa-Rådip aamma Europa-Parlamentip Issittumi EU-p aaqqiinissamut suliniutinilu aningaasalersuinerit pillugit ataqatigiinnerusumik sinaakkusiussamik inerisaaqqullugit Europa-Kommissioni aamma EU-mi sinniisut qaffasissut qinnuigai. Issittoq pillugu EU-p politikkia ilanngussisoq nutaaq taamatut noqqaaneq tunuliaqutaralugu piareersarneqarpoq, kingornalu Europa-Kommissionimit. Europa-Kommissionimit erseqqissarneqarpoq issittumi piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartornissamut periarfissaqarlunilu pisariaqartitsisoqartoq. Europa-Kommissioni isumaqarpoq inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut akiuussinnaassuseqarnerisa annertusinissaanut issittumik pisariaqartitsinerup naammassineqarnissaanut EU ikiuussinnaasoq aamma ilisimatusarnermut nutaaliornermullu tapertaasinnaalluni. EU annertuunik isumalluutinik, nalunaarsukkanik ilisimatuussutsikkullu piginnaasanik tassunga atorneqarsinnaasunik peqarpoq, ataatsimoorussamillu nalunaarummi tamanna pineqarluni.

Nalunaarummi isiginiarneqartoq tassaaneruvoq ”Europap Issittortaa”, kiisalu Issittumi Siunnersuisoqatigiinni issittumi naalagaaffiit alaatsinaattullu allat, nunat inoqqaavini, inuinnarni, ilisimatusartuni, suliffeqarfinni il.il. pimoorussinerat.

Issittoq pillugu EU-p politikkianni ataqatigiinneq, sunniuteqarneq qulakkeerniarlugit Europa-Kommissioni aamma EU-mi sinniisut qullersat ataatsimoorluni nalunaarummut tassunga isummaminnik Rådet for Den Europæiske Union (EU-mi nunat ilaasortaasut) aamma Europa-Parlamenti qinnuigisimavai.

EU-Rådimi suleqatigiissitat ilaat, COEST²², taamaalilluni 2016-imi majip aallartinnerani nalunaarummik saqqummiussiffigineqarput, imarisaalu oqallisigalugu aamma ataatsimoorlutik allakkatigut akissuteqarlutik, EU-mi nunat ilaasortaasut nunanut allanut ministeriinit akuerineqartoq. Akissuteqarnermi ataatsimoorluni nalunaarummut tunngaviummik tapersersuineq oqaatigineqarpoq.

Arctic Stakeholder Forum

Europa-Kommissionimi aamma nunanut allanut sillimaniarnermullu EU-mi sinniisut qullersap Issittoq pillugu ataatsimoorlutik politikkianni tassaavoq Europap ilaani Issittumi soqutigisaqatigiinnut oqalliffimmik pilersitsinissaq. Kaammattuummumut tunuliaqutaasoq tassaavoq

²² Suleqatigiissitaq Europap Kangianut Asiallu Qeqqaniittumut tunngasuuvoq (Issittoq aamma akisussaaffeqarfignaa).

Europa-Kommissioni aamma EU-mi Ataatsimoorluni Nunanut allanut Kiffartuussivik, tusarniaanerit aqutugalugit inerniliisimmata Europap ilaani Issittoq annikippallaamik aningaasaliiffiqeqartarunartoq. Kommissioni taamaattumik EU-mi suliniutinut aningaasalersuisarfiit assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnerup ataqatigiissaarinerullu pitsaanerulernissaa siunertaralugu soqutigisaqatigiit oqalliffiannik pilersitsisimavoq. Oqallittarfiup siunertaraa EU-mi suliffeqarfiit, naalagaaffiit ilaasortat nunarsuullu immikkoortuani sumiiffinnilu oqartussat akornanni suleqatigiittoqarneratigut Issittumi EU-p aningaasalersuinera pillugu aningaasalersuinikkut ilisimatusarnikkullu pingaarnersiulluni salliutitassanik toqqaasoqarnissaa.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Kalaallit Nunaat sinnerlugu Arctic Stakeholder Forumimut siunnersuutinik katersisitsisuuvoq. Sinniisoqarfik aamma Namminersorlutik Oqartussat ataanni immikkoortortanit, Kommuneqarfik Sermersuumit (kommunit tamarmik saaffiqeqarput), ilinniarfiit ilisimatusarfiillu kiisalu ingerlataqartut namminersortut EU-mi aningaasalersuinissamut periarfissatigut suleqatigiinnerup iluani misilittagaqartut peqataaffigisaanni soqutigisaqartut ataatsimiinnerannik aaqqissuussimavoq.

Tassunga atatillugu EU-mi aningaasaliinissamut periarfissat pillugit oqaloqatigiinneq pilersinniarlugu aamma soqutigisaqatigiinnit misilittakkat katersorniarlugit soqutigisaqatigiinnik attuumassuteqartunik Sinniisoqarfik naapitsivoq.

Tamatuma saniatigut EU-mi suliniutini peqataanermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni soqutigisaqartut misilittagaannit siunnersuutit katersorniarlugit kiisalu Kalaallit Nunaanni immikkoortut aningaasaliiffiqeqarnissamik amigaateqartut pillugit pissarsiariniarlugit apersuinikkut immersugassamik Sinniisoqarfik nassiussisimavoq.

Issittumi aningaasaliisoqarpianginneranik EU-p miserratiginnginnera Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suleqatigiinnerup annertusineqarnissaata periarfissaaneranut pitsaasumik takussutissatut isigineqassaaq. Taamaattorli pissutsit avataaneersut, EU-p aningaasaqarnikkut periarfissaanik killiliisut, soorlu Brexit, suleqatigiinnerup ineriartortinnissaanut killiliisutut sunniuteqarsinnaapput.

Issittoq pillugu Europa-Parlamentip aalajangiinera

Ulloq 16. marts 2017-imi Issittoq pillugu EU-p politikkaa ilanngussisoq pillugu Europa-Parlamentip aalajangiinini akueraa. Aalajangiineq tamarmiusoq 483-it isumaqataallutik, 100-it akerliullutik 37-illu isumaqataaanatillu akuersinngitsut akuersissutigineqarpoq. Europa-Parlamentip isumaliutissiissutaa tassaavoq Issittoq pillugu EU-p politikkaa ilanngussisoq pillugu Europa-Kommissionip aamma nunanut allanut sillimaniarnerlu pillugu EU-mi qullersatut sinniisup ataatsimoorlutik nalunaarutaannik malitseqartitsineruvoq.

Europa-Kommissioni aamma EU-p Nunanut allanut Sillimaniarnermilu Kiffartuussivia, EU-p politikkanut sinniisuuvoq piviusunngortitsisartorlu – tassanilu ataatsimoorluni nalunaarut, tassaapput Issittoq pillugu EU-p politikkanut sinaakkusiisut. Europa-Parlamentip isumaliutissiissutaa Europa-Kommissionip aamma EU-p Nunanut allanut Sillimaniarnermilu Kiffartuussivia sulineranut qanoq sunniuteqarumaarnersoq suli paasinarsinngilaq.

Europa-Parlamentip aalajangiinera ajoraluartumik Europa-Parlamentimi amerlasuut Issittumi pissutsinik suli ilisimasaqanginnerannik sunnerneqarsimavoq. Aammattaaq Issittumi akuerisaasumik inuit tamat oqartussaaqataalluni aqutseriaatsinut annertuumik ilisimasaqarnatik, naak aalajangiinermi issittumi naalagaaffiit inuillu nammineq aalajangiisinnaaneritut eqqartuussivitsigullu oqartussaaffeqarnerannut innersuussisoqaraluartoq.

Europa-Parlamentip Issittoq pillugu aalajangiinera inatsisitigut pituttuisuunngilaq. Issittumi nunat, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat, akuerisaasumik inuit tamat oqartussaqaataanermikkut nammineq nunagisap iluani politikikkut inatsisitigullu pituttuisumik aalajangiisinnaapput.

Europa-Parlamentip aalajangiinerani immikkoortunik pitsaasunik arlalinnik peqarpoq, assersuutigalugu Ilulissani Nalunaarut, Kalaallit Nunaata-EU-p isumaqatigiissutaat miserratigineqanngillat, maannakkut EU-p Kalaallit Nunaannut sakuata (suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip) nalilersornerani maluginiassallugu pingaarluni. Aammattaaq Kalaallit Nunaanni, Camp Century, sakkutuut qimataat pillugit pissutsit erseqqissarneqarlutik, avatangiisunik mingutsitsinermut assersuutitut erseqqissarneqarlutik. Aammattaaq pitsaasuulluni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii, Issittumi ilisimatusarneq, NP Imarmi pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissut, Issittumi attaveqaatit ineriartortinneri, kiisalu piujuartitsinermik tunngaveqartumik ineriartornerup avatangiisnillu illersuinerup akornanni oqimaqatigiinnerup pisariaqartuunera annertuumik isiginiarneqarlutik.

Taamaalilluni siunissami immikkoortuni arlalinni Kalaallit Nunaannut unamminartuni politikikkullu tatisimatitsisumik aalajangiinerulluni, kisianni aamma immikkoortunik pitsaasunik imaqarluni, Europa-Parlamentip Issittumik annertunerusumik paasinnileraneranut annikitsumik nikeriarnermik takutitsilluni.

M. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Issittumut tunngasunik politikkinik, suliniutinik aaqqissuussinernillu ineriartortitsinernik EU ingerlatsisussaataillugu Naalakkersuisut pimoorsineq najuunnissarlu ingerlatinnassavaat. Siumullu sammisumik sulinermini Issittoq pillugu aaqqissuussinernut oqallinnernullu EU-mi immikkoortut attuumassuteqartut, tamanna pisariaqartinneqarpat, Naalakkersuinit qaaqquneqartassallutik. Arctic Stakeholders Forum eqqarsaatigalugu Bruxellesimi Siniisoqarfiup Kalaallit Nunaata peqataanera ingerlaavartumik qulakkeertassavaa aamma kalaallit soqutigisaat isumagissallugit.

EU-p Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ataavartumik alaatsinaattut akuerineqarnissaanut tunngatillugu Naalakkersuisut suli tapersersuissapput. Naalakkersuisut isumaqarput Issittumi EU ajunngitsumik kinguneqartitsisumillu peqataasuusooq, aamma Issittumi suliniutini EU-p ilaatinneqartarnera aaqqissuunneqarneratigut EU-p Issittumik paasinninnera pitsaanerulersissallugu.

Naalakkersuisut ilisimaarilluarpaat Kalaallit Nunaat Issittumi inissimasuusooq aamma nunarsuarmi politikikkut pingaarutilimmik inissisimanagera, politikikkut annertunerusumik pilersaarusiorluarnikkut eqqarsaasersuutini suli annertunerusumik pingaaruteqartumik Kalaallit Nunaat isigineqalerluni – aamma EU-mit. Tamanna nakkutigissallugu pingarpoq – pingaartumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip isumaqatiginninniutigeqqinnerani. Issittumut EU-p attuumassuteqarluni suleqatigiinnerup ineriartortinnerani attuumassuteqarsinnaasut pissutsit immikkoortullu arlalissuit (assersuutigalugu ilisimatusarneq, imaani pissutsit, silap pissusaa, attaveqaatit, il.il.) aamma suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi suleqatigiiffiusut annertusineqarsinnaaneri pillugit oqaloqatigiinnermi eqqartussallugit naleqqutissapput.

6. Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia Belgiami Danmarks Ambassademi, Europæiske Unionimi Danmarkip Aalajangersimasumik Sinniisoqarfiani aamma Savalimmiut Sinniisoqarfigisaani illorsuarmi allaffeqarlunilu iniuteqarpoq. Bruxellesimi Sinniisoqarfiup Kalaallit Nunaata malunnartuunera aamma EU-mi suliffeqarfinni soqutigisai isumagisarai. Suliassani pingaarnersaq tassaavoq Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutigut EU-mut attuumassutaanut tunngatillugu Naalackersuisut siunnersornissaat.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani sulisut tassaapput sinniisoqarfimmi pisortaq aamma immikkut siunnersorti ambassadeqarfimmi allatsitut taaguuteqartoq. Aallartitat marluullutik diplomatitut inissisimapput, aamma Namminersortutik Oqartussani Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik sinnerlugu Danmarkimi Nunanut allanut ministeriaqarfik aqutigalugu aallartitaallutik. Aammattaaq sumiiffimmi atorfinitsinneqartumik allatseqarpoq. 2002-mili aamma aalajangersimasumik suliffimmik misiliisumik atorfinitsitsisoqartarsimavoq. Suliffimmik misiliisumik aqqissuussineq imatut aqqissuunneqartarpoq ukiut affakkaarneri tamatigut suliffimmik misiliisussamik nutaamik atorfinitsitsisoqartarluni, taamaalillunilu ilinniagaqartut ilinniartitaanikkut pisussaaffimminik sinniisoqarfik pimoorussilluni.

Sinniisoqarfik ukiuni aggersuni pingaartumik EU-qarfimmi aalajangiisartunut sunniiniarnermut aamma EU-mi isumaqatigiinniarnerni peqataanikkut pingaaruteqariartuinnartumik inissisimalissaaq, taamaalilluni Kalaallit Nunaata EU-mik isumaqatigiissutaanik nutarterisoqarluni – tassunga ilanngullugit; aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut (2018-imi atorunnaartussaq); EU-p, Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni politikikkut ataatsimoorussamik nalunaarut; Nunani namminersortitallu imarpiup akianiittut kattunnermik isumaqatigiissutaat kiisalu EU-p Kalaallillu Nunaata suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaat (tamarmik 2020-imi atorunnaartussat) – Kalaallit Nunaannut sapinngisamik annertunerpaamik iluaqusiinissaat qulakkeerneqarluni.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip atuutsinneqarnera ullumikkut Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit isumagineqarpoq. EU aamma Kalaallit Nunaat peqatigiillutik isumaqatigiissimapput isumaqatigiissummi immikkoortut suleqatigiiffiusut tassaassoq ilinniartitaaneq. Taamaalilluni Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip isumaqatigiinniutigeqqinneranut tunngatillugu qitiusumik inissisimassaaq, Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik peqatigalugu, tassunga ilanngullugu Bruxellesimi sinniisoqarfik, suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummut tunngaviusumik isumaqatigiissutaasumut pingaarnertut akisussaasutut isumaginnittoq. Immikkoortut nutaat ingerlanneqalerlutik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummut ilanngunneqassappata naalackersuisoqarfiit attuumassuteqartut isumaqatigiinniarnerni ilanngutitinnegassapput.

Piffissamut nutaamik aalisarnermik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut isumaqatiginninniutigeqqinnissaanut tunngatillugu Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik peqatigalugu Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik tassunga akissussaannermik isumaginissaq sinniisoqarfik ikiuisutut inissisimassalluni.

EU-p, Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni politikikkut ataatsimoorluni nalunaarutip isumaqatiginninniutigeqqinneranut akisussaaffik sinniisoqarfimmiippoq. Nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut kattunnermik isumaqatigiissutaannik isumaqatiginninniaqqinnerup ingerlanneqarnera pillugu kalaallit tungaanniit tamanna sinniisoqarfimmiissaaq Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfiup ataaniittup.

Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik, sinniisoqarfik ilanngullugu, Brexit pillugu isumaqatigiinniarnernut tunngatillugu kalaallit tungaanniit pingaaruteqartumik inissisimapput. Ukiuni aggersuni EU-mi suliffeqarfinnut Kalaallit Nunaata soqutigisaanik isumagininnermut isumannaarinissamullu akisussaaffik, aamma UK-mut atassutinut ilanngussisuusaq naalackersuisoqarfimmiillunilu sinniisoqarfimmissaaq.

OLT-nut allanut aamma OCTA-p iluani ulluinnarni sulinnermut atassuteqarneq eqqarsaatigalugu tassani sinniisoqarfik akisussaaffimmik isumaginittuuvoq, aamma OCTA-mi assigiinngitsuni ataatsimiinnerni peqataasarluni. OCTA-mi ataatsimiittarnerit annertuujupput, tassa suleqatigiissitat assigiinngitsuummata, ExCo, suliniutini komite siunnersuisoq, Europa-Kommissioni peqatigalugu ataatsimiinnerit, allanik ataatsimeeqateqarnerit il.il.

EU-p Issittumut politikikianut tunngatillugu, tassunga ilanngullugu Arctic Stakeholders Forum, sinniisoqarfik Europa-Kommissionimut atassuteqartarpoq aamma Bruxellesimi Kalaallit Nunaanut sinniisuunissamut akisussaalluni. Suliniutini pisunilu annertunerusuni Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik ilanngutitinneqartarpoq, issittumi suleqatigiinnermi Kalaallit Nunaata soqutigisaanik isumagininnermut tunggaviusumik akisussaasoq.

Imaanut tunngasuni politikikkut isiginninneq suli annertusiartuinnartoq aamma tassaavoq sinniisoqarfiup EU-mi malinnaaffigilersimasaa. Sulineq taanna qanoq annertutigisumik malitseqartitsissanersoq suli ilisimaneqanngilaq, kisiannili imaanut tunngasunik EU-mi ataatsimeersuarnerni peqataanissamut piareersarneq kingornalu Kalaallit Nunaannut nalunaarusiornerit maannakkut aamma suliassat akornanniilernerat malunnarput. Sinniisoqarfik naliliisimavoq immikkoortoq taanna aamma pingaartinneqassasoq, tassa Kalaallit Nunaat annertuutigit nunaammat imaaneersunik uumasuuteqartoq – tassani isiginiarneqartussani tamani.

Aatsitassanut tunngasuni aamma Bruxellesimi ataatsimeersuarnerni ataatsimiinnerillu aqqissuunneqartarput, sinniisoqarfiup Kalaallit Nunaannut sinniisuunermigut isumagisarlugit. Taamaalilluni toqqaannannginnerusumik, Aatsitassanut Naalackersuisoqarfik peqatigalugu, Letter of Intentip ataani ingerlatat uninngatinneqaraluartut, taava Kalaallit Nunaat suli Bruxellesimi aamma EU-mi malugitinniartarpoq. Kimberley pillugu suliap ingerlanneranut atatillugu, EU-mut atassuteqarnermi ataatsimiinnernilu peqataanermik Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiornermullu Naalackersuisoqarfimmut sinniisoqarfiup ikiuuttarpoq.

NATO aamma Bruxellesimi qullersaqarfeqarpoq. Namminersorlutik Oqartussat oqartussaaffigisaminik illersornissakkut sillimaniarnikkullu politikkimik ingerlataqanngilaq, taamaakkaluartorli NATO-mi sinniisunik ataatsimiinnerni assigisaanilu sinniisuusinnaalluni, Kalaallit Nunaat aamma Issittoq pillugu annertunerusumik ilisimasanik pisariaqartitsisoqarsinnaalluni. Taakku saniatigut Naalakkersuisut ilaannikkut NATO-mi allattaanermik imaluunniit NATO-mi ambassadørinik ataatsimeeqateqarsinnaasarput.

EU-mi qullersanik ataatsimeeqateqarniarlutik aamma aaqqissuussinerni assigiinngitsuni peqataaniarlutik Naalakkersuisut Bruxellesimi tikeraartillugit suliassatigut piareersagassat sinniisoqarfimmit sularineqartarput. Inatsisartuniit inatsisartut Bruxellesimut assigusunik tikeraartillugit sinniisoqarfik aamma peqataasarpoq.

Taakku saniatigut naalakkersuisuni oqartussanit assigiinngitsuniit saaffiginnissutinik sinniisoqarfik aamma passussisarpoq, tassunga ilanngullugit EU-mi nunanik ilaasortanik, suliffeqarfinnik, pisortat suliffiutaannik, innuttaasunik, tusagassiortunik Europamili assigiinngitsuniit ataatsimeeqateqarnerit, taamaalillunilu ambassaditut ingerlalluni, saaffiginnissutinik tamanik passussisinnaalluni. Taamaalilluni Europami sumiiffinni allani aaqqissuussinerni, ataatsimiinnerni ataatsimeersuarnernilu aamma qaaqquisoqarsinnaalluni.

Qulaani allassimasuni akisussaaffinnit suliassanillu takuneqarsinnaavoq sinniisoqarfik suliassanik amigaateqanngitsoq, pingaartumik sulisut aallartitaasut marluinnaat, allatsilu ataaseq aamma suliffimmik misiliisoq immikkoortunik qulaani taaneqartunik sammisaqarnissaat eqqarsaatigalugu. Sinniisoqarfik ukiuni aggersuni EU-mik isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniaqqinnissamut (nutaanillu) isumaqatigiinniarnissamut tunngatillugu pingaaruteqassaaq – tassunga ilanngullugit pingaartumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut, OLT-mik aaqqissuussinermik isumaqatigiinniaqqinneq, aamma aalisarnermik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip isumaqatigiinninniutigeqqinnerani ikiunneq (Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik isumaqatigiissummut kingullermut pingaarnertut akisussaavoq). Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerup qaffanneqarnissaanut pingaaruteqarpoq, aamma nunatta karsianut ilinniarfeqarfinnullu aningaasanik annertuunik tapertaalluni. Aalisarnermik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma nunatta karsianut tunngatillugu pingaaruteqarpoq, aamma OLT-mik aaqqissuussinernerup EU-p nunataanut innuttaasutta killeqanngitsumik angalasinnaaneri qulakkeerlugu, kiisalu EU-mi niuerfimmuut nioqutissaatitta killilersorneqarnatik periarfissaqarnerinut. Tunngaviummik suliassat immikkoortunut taakkununga attuumassuteqarput, taamaattumillu siumut sammisumik ingerlanermi suliassat taakku sinniisoqarfimmut salliutinneqarnissaat pingaaruteqarluni.

Taakku saniatigut aamma EU-mut attuumassuteqartut Issittumi ineriartornerit periarfissallu, Brexitimut tunngatillugu ineriartornerit, puisinut tunngasut iluanni suliniutit, imaanut tunngasut iluanni ineriartornerit periarfissallu, aatsitassanut tunngasut il.il. sinniisoqarfimmit malinnaaffigineqarput.

Assersuutigalugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip ataani EU-mik suleqatigiiffiusut nutaat ilanngunneqassappata tamanna sinniisoqarfimmut suliassanik annertunerulersitsissaaq. Suleqatigiinneq immikkoortorlu apeqqutaatillugu tamanna Namminersorlutik Oqartussani naalakkersuisoqarfimmi pineqartumik suliassanik nutaanik kinguneqartitsissaaq.

Nunat tamalaat arfanniarneq pillugu ataatsimiititaliarsuani (IWC) aallartitat ataatsimiinnissaannut piginnaatitsissutip piareersarneranut atatillugu EU-mi naalagaaffiit ilaasortaasut 2007-imili ataatsimoorlutik isummertalersimapput. Aaqquissuussinerup piffissamut 2017-2023-imut uteqqinneqarnissaa maannakkut sulissutigineqarpoq. Tassani kissaatiginarpoq Bruxellesimi sinniisoqarfik, tamanna ajornanngippat, IWC oqaluuserisassaattillugu, ataatsimiinnerni peqataasarnissaa, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik ataatsimiinnerni peqataasinnaangikkaangat.

Tamatuma saniatigut EU-mi piareersarluni ataatsimiinnerni peqataanissamut assingusunik pisariaqartitsisoqartassaaq, tamannalu ajornanngippat, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik sinnerlugu sinniisoqarfik peqataasarluni, Washingtonimi isumaqatigiisummi (CITES) qullersat ataatsimiinnissannut piginnaatitsissutip piareersarneranut atatillugu. Pingaartumik CITES-imi nalunaarsorneqarsimasut imaani uumasut oqaluuserineqassatillugit, tassa nannut, aarrit, qilalukkat qernertat, arferit angisuut il.il. Ataatsimiinnerni taakkunani naalackersuisoqarfik peqataasinnaatinagu sinniisoqarfiup sillimmatiginissaa annertuumik iluaqutaasinnaavoq.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfiup, akisussaasutut oqartussat, aamma Bruxellesimi sinniisoqarfiup akornanni tamanna pillugu ataqatigiissaarisooqartassaaq. Tamanna pillugu aallarniutaasumik atassuteqartoqareerpoq.

Namminersorlutik Oqartussat, Danmarkimi Nunanut allanut ministeriaqarfik aqutugalugu aamma Kalaallit Nunaanni Namminersorneq pillugu inatsimmi sinaakkusiussat aqutigalugit sulisunik aallartitaqarpoq.

2017-imut aningaasanut inatsimmi konto pingaarneq 27.01.02 Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfianut aningaasassaqaqtitsivoq. Missingersuutinut ilanngussami allassimavoq:

”Namminersorlutik Oqartussat danskillu nunanut allanut ministeeriaqarfiata isumaqatigiisutaa naapertorlugu, danskit Bruxellesimi aallartitaqarfiani sulisunik marlunnik aallartitatut inissisimasussanik allatsimillu najukkamit atorfinitsinneqartumik kiisalu ilinniarnermut atatillugu suliffimmik misiliisumik Namminersorlutik Oqartussat atorfinitsitsipput. Malittarisassat danskit ministeeriaqarfiisa danskit aallartitaqarfiini immikkut ittumik aallartitanut atortagaat malillugit Namminersorlutik Oqartussat Nunanut allanut ministeeriaqarfimmu akiliisarput. Akigititat qanoq annertutiginissaannut sumiiffimmi akit akissarsiallu inissisimanerat apequtaapput. Sulianik ingerlatsineranut akigititaq Nunanut Allanut Ministeeriaqarfimmik isumaqatigiisuteqarnikkut ukiumoortumik aalajangersarneqartarpoq.

Sulisunut akissarsiaqaqtitsineranut kiisalu aallarnermut tapinut aningaasartuutit Nunanut Allanut ministeriaqarfik aqutigalugu akilerneqartarput, aningaasaliissutillu sinneri aallartitaqarfiup ingerlanneranut atorneqartarlutik.”

Aningaasanut Inatsit 2017-p malillugu Bruxellesimi sinniisoqarfimmu katillugit 4,472 mio. kr.-t atugassaapput. Quæaani pineqartut saniatigut aningaasani taakkunaniipput aamma allaffinnut attartuineq, allaffissornermut il.il.

Sinniisoqarfimmu sulisut amerlanerusut aallartitaanissaat eqqarsaasersuutigineqarpat taava tulluassaaq ilisimatitsissutigissallugu sinniisoqarfiup iniutai allaffimmi sulisunut amerlanerusunut piareersimangimmata. Sulisumi ataatsimik amerlanerusunik aallartitaqarnissaaq kissaatigineqassappat init nutaat danskit sinniisoqarfiannit atassuserneqartussaassapput, tamannalu qularnanngitsumik aningaasartuuteqarnerunermik kinguneqassalluni. Periarfissaavoq

najukkami allami inissanik nutaanik nassaarnissaq, tamatumalu danskit sinniisoqarfiannit kiffartuussineq ajornerulersissallugu, kisiannili pilersitsinermi aningaasartuutit kingorna siunissami annertuumik sipaarfiusinnaalluni annertunerusumik iliuuseqarnissamut periarfissiissalluni, soorlu tamanna Savalimmiormiuni taamaassimasoq. Sulisut amerlassusaat sinniisoqarfimmi sulisinnaasut aamma ineqarnermut akiliutit appasinnerunissaat eqqaarsaatigalugit.

N. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Sinniisoqarfik suliassaqarfinnik nutaanik ilaneqassappat imaluunniit immikkoortooreersuni suliniutit annertusineqassappata sinniisoqarfiup killeqartumik piginnaasaata kingunerisaanik immikkoortut allat kingullinngortinneqartariaqassapput. Akerlianilli immikkoortut allat kingullinngortinneqassanngippata sulisup ataatsip marlulluunniit atorfinitsinnerisigut isumalluutit nutaat ilanngunneqartariaqassapput, suliniut kissaatigineqartoq apeqqutaatillugu. Tamanna aningaasanut inatsimmi sinniisoqarfimmut aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsinermik kinguneqassaaq. Tamanna periarfissaavoq, tamanna pillugu politikikkut kissaatigineqarpat. Aningaasalli allamiit tiguneqartussaassapput. Nunanut allanut tunngasuniit aningaasanik/isumalluutiniq tigusisoqarnissaa kaammattuutigineqanngilaq, tassa tassani isumalluutit tamarmik atorineqareermata, aamma kingunissaa tassaassagunarmat suliniutit allat pingaarutillit kingullinngortittariaqarnissaat imaluunniit nunanut allanut tunngasunit isumagineqarunnaarlutik. EU-mik suleqateqarnerup aamma EU-mut tunngasuni oqalliffiit allat annertusinissaat imaluunniit atassuteqarnerup annertusinissaat politikikkut kissaatigineqarpat, taava sinniisoqarfimmut sulinerup annertusineranik tamanna kinguneqassaaq. Suliassanik allatut pingaarnersiuiineq assut sapernassaaq, tassa Kalaallit Nunaat EU-mik kiisalu EU-mut atasunik oqalliffinnik allanik suleqatigiiffiusuni pissutsinillu pingaaruteqartunik sammisaqareermat.

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfiata piginnaasaanik annertusiliinissamut Naalakkersuisut ajornassaangillat, tamanna politikikkut erseqqissumik kissaatigineqarpat. Bruxellesimi sinniisoqarfimmik kalaallit sulisutut aallartitat amerlanerusut sulisinnissaat qularnanngitsumik ajornassanngilaq, aamma Bruxellesimi najuunnermi suli annertunerusumik iluanaaruteqarluni. Taamatulli kissaateqarneq aningaasaliinermik malitseqartariaqarpoq, aningaasanut inatsimmi kontomit ataatsimi amerlanerniilluunniit tiguneqartussat.

7. Sinaakkusiussap atuuttup iluani EU-mik suleqateqarnerup annertusinissaanut siunnersuutit pillugit takussutissiaq

EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissamut periarfissanut pillugit siunnersuutit assigiinngitsut, nassuiaammi matumani suliarineqartut ataani takuneqarsinnaapput. Siunnersuutit katersorneqarsimapput ajornannginnerusumik ataatsimoortillugit takuneqarsinnaaniassammata.

Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut

A. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissut tassungalu atasut tapiliussat tassaapput isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata EU-mut tunngatillugu inissisimanerani aalajangersaasoq. Tassa imaappoq tunngaviusumik Kalaallit Nunaat EU-p ilaatut ilaajunnaarpoq, kisianni OLT-ulluni, tak. siulianiittup TEUF-ip immikkoortuisa sisamaat.

Nassuiaatip matuma siunertarinngilaa Kalaallit Nunaata EU-mut inissisimanerata oqallisiginissaa – Kalaallit Nunaata EU-p ilaatut ilaassanersoq imaluunniit ilaassannginnersoq. Nassuiaammi siunertaq tassaavoq EU-mik suleqatigiinnerup annertusinissaanut kaammattuutit suusinnaanersut misissorneqarnissaat.

Tamanna pissutigalugu Kalaallit Nunaat pillugu isumaqatigiissummut tunngasunik kaammattuuteqassanngilaq, tassa Kalaallit Nunaat EU-p ilaatut ilaalersinnissaa pillugu kaammattuuteqarnissaaq pineqanngimmat.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut Ataatsimoorluni nalunaarut

B. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Ataatsimoorluni nalunaarutit imarisaanut anersaavanullu naapertuutissaaq immikkoortoq C-mi tulliuuttumi siunnersuutigineqartut Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni suleqatigiinneq annertusineqarpat. Sammisalersorneqarsimasut arlallit, ataatsimoorluni nalunaarummi eqqaaneqartut, isumaqatigiissutaapput 2020-imi atorunnaartussat, taamaattumillu ataatsimoorluni nalunaarutissami nutaami piffissamut nutaamut tulluarsarmanissaa aamma politikkikkut qullersaasunit atsiorneqarsimanissaa pingaaruteqarluni. Annertuumik pingaaruteqarpoq illuatungeriinni politikkikkut qullersaallutik akisussaasut suleqatigiinnerup pingaaruteqarnerani aalajangersarpassuk suleqatigiinnerullu ingerlaannarnissaanut illuatungeriit pisussaaffilerlugit.

Ataatsimoorluni nalunaarut Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut

C. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Suleqatigiiffiusinnaasunik allanik suleqatigiinnerup annertusinerani kajumissaasinnaasumik oqaloqatigiittarfimmik nutaamik pilersitsineq. Europa-Kommissionimik aallarniutaasumik oqaloqateqarnerit ataatsimiittarnerillu aallartinneqarsinnaapput, illuatungeriinni suleqatigiiffiusinnaasunit assigiinngitsuniit sinniisut ataatsimiittarlutik aamma suleqatigiinnissamut periarfissanik qulaajaallutik.

Siusinnerusukkut eqqaaneqartut immikkoortut, suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi suleqatigiiffiusinnaasutut eqqaaneqareersimasut siullermik taakku periarfissai qulaajarneqassapput. Immikkoortuni suleqatigiinnissamut periarfissaqarnerpaatut takutitsisut iluanni oqaloqatigiinneq politikikkut oqaloqatigiiffimmik nutaamik ataatsimik arlannilluunniit pilersitsinissamut sammitinneqarsinnaavoq. Aallarniutaasumik oqaloqatigiinnerni siullermik illugiilluni nutarterinerit, paasissutissanik isummanillu paarlaasseqatigiinnerit isiginiarneqarsinnaapput. Taassuma ingerlanerani peqataasunut marluusunut iluaqutaasumik aalajangersimasutigut suleqatigiinnissamut anguniagaqarnissamullu tunngavissaqarnerisooq qulaajarneqarsinnaavoq. Sulinerup ingerlanerani kingusinnerusumi suleqatigiiffiusumut nutaamut aningaasanik nutaanik (EU-mit) tunniussisoqarsinnaanersoq qulaajarneqarsinnaavoq.

Suleqatigiiffinnik nutaanik aallartitsisoqarnissaanik siunnersuuteqartoqartillugu pingaarpoq maluginiassallugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi ilinniartitaanikkut suleqatigiinnermi EU-mit aningaasat tunniunneqartut ilai suleqatigiiffiulersunut nutaanut taakkununga nuutsinneqarnissai pillugu Europa-Kommissionimiit siunnersuuteqartoqarsinnaavoq. Tassa imaappoq ilinniartitaanikkut suliniutiniit aningaasat immikkoortunut allanut nuunneqarlutik – assersuutigalugu ilisimatusarnermut, silap pissusaanut, isumaginninnermut imaluunniit aatsitassarsiornermut assigisaannullu. Tamanna isumaqarsinnaavoq ilinniartitaanermut tunngasuni suliniutit pingaarutillit ajortumik eqqorneqartut – tassunga ilanngullugit ilinniartitaanikkut suliniutit, immikkoortut allat iluanni ineriartornissamut tunngavisuusut. Taakku saniatigut ilinniartitaanermut pilersaarut II-mi nutaanik sanaartorneq iluarsaassinerillu eqqorneqarsinnaapput, aningaasat immikkoortunut allanut ingerlatinneqarpata, tassanilu aningaasaliissutaasimasut aningaasanik nutaanik taarserneqarnatik. Ilisimatitsissutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat EU-miit aningaasanik arlalissuarnik, OLT-nut allanut sanilliulluni, pissarsisareermat. Siunissami, Brexitip malitsigisaanik missingersuutimini EU qularnanngitsumik sipaartariaqarfiani, ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, ilisimatusarnermut ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik EU-mut suli allatigut iluaqutaasumik Kalaallit Nunaanniit pissarsineq EU-mit aamma misigisaqanngippat Kalaallit Nunaat EU-miit aningaasanik amerlanernik angusaqarsinnaassasoq aallaaviatigut naatsorsutigineqarsinnaanngilaq. Tamanna isumaqarpoq suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut periarfissaasinnaavoq, pingaartumik Kalaallit Nunaat suleqatigiinnermik nutaamik takorluisinnaasumik, iluaqutaasumik suleqatigiinnissamik siunnersuuteqarsinnaappat – pingaartumik suleqatigiinneq EU-mut aamma iluaqutaassappat.

Aalisarnek pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut

D. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Aalisarnek pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aningaasarsiuteqarnermi piuumasaqaatinik tunngaveqarpoq – aningaasat tamarmiusut 80 %-ii. Tamatuma annertusineqarsinnaaneranut apeqqutaalluinnarpoq aalisakkani assigiinngitsuni uumasooqarnikkut ineriartorneq kiisalu aalisakkat tunisassarineqartut aningaasarsiutigineqarnerini nalii. Taamaattumik maannakkut kaammattuuteqarnissaq ajornarpoq. Aningaasat sinneri 20 %-it qaffanniarneqarsinnaapput, assersuutigalugu aalisakkat assigiinngitsut siaruarsimaneri, immap sarfai, silap pissusaata immamut aalisakkanullu sunniutai il.il. pillugit ilisimasavut annertunerulersinniarlugit illugiilluni soqutiginnittoqarpat. Kalaallit Nunaat annertooujussuarmik imartaqarpoq, aamma

isumalluutit amerlanerusut suleqatigiinnerillu annertunerusut ilisimasavut pigisavut pitsaanerulersinniarlugit pilersinniarneqarsinnaallutik. Ilisimasat immaq Kalaallit Nunaata imartaani aalisakkat pigineqartut iluaqutiginerisa annertusineqarnissaanut atorneqarsinnaasut.

Raajat kalaallit nunaanneersut pillugit tapiliussaq

E. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Raajat Kalaallit Nunaanneersut pillugit tapiliussaq tassaavoq immikkoortoq annikitsaq pillugu tapiliussaq, Kalaallit Nunaata tungaaniit aalajangersimasumik pisariaqartitsisoqalersimalluni. Taamaattumik immaq tassaniunngitsaq EU-mik suleqateqarnerup annertusineqarnissaa ugartorneqassanngilaq, tassa tamanna Aalisarneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiisummi ugartorniarneqarsinnaammat.

Tapiliussami iluarsiniarneqarsinnaasooq tassaavoq taassuma atoruminaatsuunera, tassa EU-mut allaffissornikkut nalunaarusiortarnikkullu qaffasissunik piumasaqaatinik piumasaqaateqartoqarmat, tamannalu aalisarnermi peqataasunut anusinnguutaasinnaalluni. Taamaattorli oqaatigineqassaaq EU-miit piumasaqaatit annertuut pisuni immikkoortunilu tamani atorneqarmata, tamatumalu kingunerisaanik pissutsit allangortinnissaat ajornaatsuunani.

Nunat nammisortitalu imarpiup akianiitut eqqarsaatigalugit aalajangiineq

F. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Nassuiaatip matuma Siulequtaani ersersinniarneqarpoq nunanut namminersortitanullu imarpiup akianiittunut tunngatillugu aamma OLT-mi suleqatigiinnerup annertusinissaanut periarfissanut tunngatillugu kaammattuutit pineqartillugit nassuiaammi annertunerusunik nangaassuteqartoq. Brexitip malitsigisaanik qeqertanit 22-iusunit qulingiluat (OLT-t najugaqarfigineqartut²³) qularnanngitsumik EU-mut nunatut namminersortitatut imarpiup akianiittutut inissisimajunnaassapput. Peqatigisaanik EU-mi naalagaaffiit ilaasortat taakku sisamat OLT-qarfiusut naalagaaffimmik ilaasortaasumik ataatsimik ikinnerulissapput, UK anippat. Taamaalilluni EU-mi naalagaaffiit ilaasortaasut ikinnerusut EU-p iluani OLT-mik aaqqissuussineq "illersussavaat". Taamaattumik EU-p pingaarnertigut politikkiini OLT pillugit pingaarnersiuneq pillugu apeqqummi naalagaaffiit ilaasortaasut Danmarkip, Frankrigip aamma Hollandip akornanni ataqatigiissaarisooqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq. Frankrigi tassaavoq OLT-ni periusissanut naleqqiullugu peqataasunik sulii annertusiartuinnartoq, taamaattumillu tamanna pillugu siunissami qaninnerusumik suleqatiginissaa ilimagineqarsinnaalluni.

EU-mi naalagaaffiit ilaasortat sinneruttut 24-t nunani namminersortitanillu imarpiup ataaniittoqanngillat. Naalagaaffiit ilaasortat taakku EU-mut aningaasanik akeqartumut OLT-mik aaqqissuussinermik illersuinissamik pinngitsooratik soqutigisaqassanngillat. EU-mi naalagaaffinni ilaasortat taakku allat namminerisaminnik aningaasartuuteqarfiusunik salliutitamik soqutigisaminnillu sulissuteqarput

Kalaallit Nunaata soqutigisaa siullermik tassaavoq OLT-mi aaqqissuussinerup ingerlaannarnissaata aalajangiussimanissaa aamma Kalaallit Nunaata OLT-tut EU-mut

²³ Aamma OLT-qarpoq Frankrigip ataani ataavartumik innuttaasoqanngitsunik.

inissisimanera aalajangiussimallugu. Kalaallit Nunaata OLT-mi inissisimanini pissutigalugu EU-p ilaatut inissisimangikkaluarluni "EU-mi ilaqutariit" ilaattut isigineqarpoq, taamaalillunilu Kalaallit Nunaata EU-mi inatsisit akuerisariaqarnagit. Kalaallit Nunaata OLT-mi inissisimanera pissutaalluni Kalaallit Nunaannit tunisassiat EU-mi akitsuuteqartinnagit akileraaruteqartinnagillu periarfissaqarput.²⁴ Tassani Kalaallit Nunaat/OLT-miut arlaatigut eqqarsaatigineqarsinnaaneritut periarfissanik ujartuisoqarsinnaavoq EU-mili niuernikkut isumaqatigiissutit iluaqutigalugit, maannakkut pisartut paarlattuanik, Kalaallit Nunaata OLT-miullu sinnerisa iluaqutaasumik inissisimaneri arriitsumik isajartorusaarneri isigiinnarnagit. Kalaallit Nunaata OLT-unera peqquataaqataalluni Kalaallit Nunaanni innuttaasut EU-p nunataata iluani killilersorneqarnatik angalasinnaatitaapput.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni qinikkat aamma atorfillit, kiisalu danskit siumut sammisumik sulineranni OLT-mi aaqqissuussineq pillugu tapersersuinertik ingerlatiinnarpassuk pingaaruteqarpoq. Pingaartumik EU-mi suleqatigisanik attuumassuteqartunik ataatsimeeqateqarnermi. Taamaattumik OLT-mi aaqqissuussinerup siunissaanut taassumalu ataani suleqatigiinnermut illersuineramik imaqarpoq. OLT-mi aaqqissuussineq illersorneqassaaq.

Aalajangersakkat ullumikkut EU-p ataani OLT-nut atuuttut ajornerulersillugit allangortinnginnissaasa arajutsinaveersaarnissaat pingaarpoq peqatigisaanillu sulissutigissallugit, allangortinneqassappatalu pitsaannerusumut allangortinneqassallutik – soorlu siusinnerusukkut eqqaaneqartoq assersuutigalugu niuernermut tunngasunut attuumassuteqartuni. Tassani pingaarpoq kalaallit danskillu sinniisuusut siumut sammisumik tamatumingga arajutsinaveersaarnissaat. Tassanili maluginiarneqarpoq UK EU-mit anisussaammat, pissutsillu allangunngippata tamatuma kingunerissallugu Kalaallit Nunaat Brexitip kingorna aalisakkanit tunisassianik akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu UK-mut avammut niuersinnaajunnaarnissaa. Brexitip kingorna Kalaallit Nunaat akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu UK-mut avammut niuersinnaassappat tassani pisariaqassaaq tamanna pillugu Kalaallit Nunaat aamma UK nunat marluullutik isumaqatigiissuteqarnissaat. Taamaalilluni Kalaallit Nunaata aamma UK-p akornanni isumaqatigiissuteqartoqarnissaata tungaanut Brexitip malitsigisaanik Kalaallit Nunaannut ajornerulersitsisoqassaaq. UK EU-p killilersorneqanngitsumik niuerfiata iluaniiginnarpat – aamma OLT-t niuerfimmut akitsuuteqanngitsumik akileraarusersorneqanngitsumillu avammut niuersinnaanera, aamma UK-mut, ataannassaaq.

EU-p aamma OCTA-p akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanut tunngatillugu sukataarnerusumik pullaveqarnek kapitalip tulliani siunnersuutigineqarpoq.

OCTA – Nunat namminersortitalu imarpiup akianiittut kattuffiat

G. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Brexit pissutigalugu siusinnerusukkut eqqaaneqartut OCTA-p siunissaanut tunngatillugu arlalitsigut nalorninarpoq. Brexitimi qularnanngitsumik UK-OLT-t qulingiluat OCTA-mit anissapput. OCTA annertuutigit EDF-imut atalluinnarpoq (siusinnerusukkut eqqaaneqartut OCTA-p missingersuutaasa 80 %-ii sinnerlugit EDF-imit

²⁴ Kalaallit Nunaata aalisakkanik tunisassiai eqqarsaatigalugit Aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma pingaaruteqarpoq.

aningaasalersorneqarput). Taamaattumik UK-p EU-mit aninera OCTA-mut aamma EDF-imit (piffissatigut MFF-p malinneqartarpoq) aningaasatigut pisartagaatigut kinguneqartussaassaaq, tamanna tassaassaaq EDF-ip aqqaneq aappassaat.

Qulaani allassimasut OLT-mi suleqatigiinnerup iluani suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuuteqarnissamut naleqqiullugu arlalinnik nalorninartunik pilersitsipput. Maannakkut isiginiarneqarpoq OLT-t suleqatigiillutik EU-OLT-mii ataannarnissartik pillugu sunniinarput. OCTA-p ataani ExCop ilaatigut sulissutigaa Post-2020 ("2020 Kingorna") pillugu nassuiaat allanneqassasoq, Brexitip²⁵ malitsigisaanik OCTA/OLT-mit kinguniusinnaasut aamma ilanngunneqassallutik. Nassuiaammi kinguniusinnaasut ilimanaateqartut nassuiarneqarpata isumaqatigiissutigineqarpoq tamatuma kingorna OCTA Brexitimut tunngatillugu ataatsimoortumik inissisimaniassasoq, tamannalu EU-mut aamma EU-mi naalagaaffinnut ilaasortaasunut nalunaarutigineqarluni aamma UK-mut. Soorunami taamatut inissisimaneq pillugu OCTA-mi ilaasortat isumaqatigiinnissaat pisariaqarluni, tassanilu immikkut pingaaruteqarluni UK-OLT-t aamma akornanni isumaqatigiinnissaat.

OLT-mi aqqjissuussinermik illersuineri inerisaanermilu sukataaruteqarneq aamma EU-p aamma OLT-t akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanik siunnersuuteqarnikkut pisinnaavoq. Tassani maluginiassallugu pingaaruteqarpoq OLT-nik suleqateqarnerup annertusineqarnerani EU-mut iluaqutaasut EU-mit takuneqarnissai. OLT-t nunarsuaq kaajallallugu qeqertani assigiinngitsuni inissisimapput. Taamaattumik pingaaruteqarpoq OLT-t aamma EU-p akornanni suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuutaasinnaasumut kikkut tamarmik isumaqataanissaat. Assersuutigalugu OLT-t tamarmiusut ataatsimoorfigisaanni immikkoortuni siunnersuuteqarneq. OLT-t tamarmik imarpinnik annertuunik ungalusaapput imartani aningaasarsiornikkullu annertuunik oqartussaaffeqarlutik. Pissutsit taakku imartanut, imartani ilisimasarnerup, uumasut assigiinngisitaartuunerisa, attaveqaatit, immap naqqanik ilisimatusarnerup nunallu assiliornerup, immap sarfaata, imaani isumalluutinik illersuineq/piujuartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarnerup iluanni suleqatigiinnerup annertusinissaata siunnersuuteqarnermut atorneqarsinnaavoq. Eqqarsaatigineqarsinnaavoq suleqatigiinnermi taamatut ittumik nutaamik EU nammineq iluaquteqarsinnaasoq. Qanorluunniit pisoqaraluarpat imartanut tunngasut tassani isiginninnerni tamani qulequtaavoq annertuutigut nunani tamalaani politikikkut oqallisigineqartuni saqqumigaluttuinnartog – aamma EU-p iluani. Soorlu siusinnerusukkut eqqaaneqartog pingaaruteqarpoq suleqatigiiffiusinnaasoq nutaaq EU-mut saqqummiunneqarnissaa sioqqullugu taamatut siunnersuut pillugu OLT-miut ataatsimoorinnissaat. Immikkut suleqatigiiffiusinnaasutut imartanut tunngasuni ilimanarluinnarpoq OLT-miut ataatsimoorfigisassamik nassaarsinnaassasut. OLT-t imartaanni uumasut annertoorujussuarmik assigiinngisitaartuuneri OLT-miut siusinnerusukkut EU-mut uparuarsimagaluarpaat. OLT EU-p avinngarusutut inissimasuatut nunarsuarmi EU-mut pingaaruteqartitsisinnaavoq, nunanut angisuunut, nunarsuarmi nunanut suleqatigisanut qanittuni, soorlu Amerikami qiterlarmi kujallermilu aamma Asiami. Immikkoortunut taakkuni ikaartarfiliisoqarsinnaavoq, siusinnerusukkullu oqallisigineqarsimalluni nunami OLT-mi EU sinniisoqarfinnik pilersitsisinnaasoq, taamaalilluni OLT-ni nunat tamatumingga iluaquteqalerlutik, taakku nunani isumaqatigiissutit avataaniittuni inissinneqarnerinut taarsiullugu.

Sinniisoqarfiup OCTA-mi suleqatigiinnerup ataani OLT-miut ataatsimut isumaqatigiinnissaat sulissutigisinnaavaa taamaalilluni EU nunani isumaqatigiissuteqarfiginngisanik niuernikkut killilersugaanngitsumik isumaqatigiissutissanik isumaqatigiinniartillugu OLT-miut isiginiarneqarnissaannut Europa-Kommissioni sunnarniarsaralugu. OLT-miut EU-mut

²⁵ Naatsorsuutigineqarpoq Sakkortuumik Brexitip taaneqartog aallaavigineqassasoq, tamanna isumaqarpoq UK tamakkiisumik EU-mit anissasoq aamma UK-OLT EU-mut OLT-tut inissisimajunnaassasut.

niuernikkut iluaqutaasumik inissisimanerannut arlaatigut periarfissaqarneranik qulaajaaniarlutik OLT-miut misiliisinnaapput, taamaalilluni neriuineq illuatungilerniarlugit aamma aaqqiissutissanik aalajangiisoqarluni.

OCTA, suleqatigiiffittut, naak ilaasortanik annaasaqaleraluarluni, allattoqarfini nukittorsarniarlugu EDF-imit aningaasanik nutaanik pissarsinialerpoq, tamannalu aamma OCTA-p sillimmataanit aningaasanik pilersitsinikkut pissalluni. OCTA maannakkut allatsimik atorfinitsisisimavoq, ilaatigut ilaasortat akiliutaannit aamma EU-mi aningaasanik aningaasalersorneqartoq. Suleqatigiiffimmi siulittaasoq, siulittaasup tullia, il.il. OCTA-mit akissarsiaqartinneqanngillat, kisianni sulinertik atorfimik ilaatut ingerlattarlugu amerlanertigut OLT-mut sinniisuni pisortatut.

OCTA suleqatigiiffittut siumut ingerlassappat suleqatigiiffittullu piukkunnarnerusutut ineriartortinneqassappat allattoqarfik nukittorsarneqartariaqarpoq. Tamanna pinggippat OCTA suleqatigiiffittut piviusumik unamminartunik suliassanillu suliassatut pisariusunik suliaqartutut ingerlaannassaaq, kisiannili inuit allanik suliaqartut, OCTA suliassanik suliaqarnissamut piffissamik immikkoortitsisinnaasut apeqqutaassallutik. Tamanna OCTA-mi malunnarpoq, tamannalu pissutigalugu OCTA ullumikkut suleqatigiiffittut nukittuutut taaneqarsinnaanani. OCTA-p isumalluuteqarnera annikillisinneqarsinnaavoq OCTA sulinikkut piginnaasanik nukittorsaanermik isumaginnissinnaasumik sulisumik allanik allattoqarfik sulisoqalerpat. Siunissami tamatuma kingunerisinnaavaa OCTA-mi ilaasortat akornanni ilaasortaanermut akiliutit qaffannissaat pisariaqassasoq. Tamanna ilisimaneqassaaq. Paarlattuanik OCTA aamma ineriartortariaqarpoq, OCTA Bruxellesimi suleqatigiiffittut annertunerusumik ingerlaannassanngippat, qaqutigoortumik OLT-ni namminermi iluaqutaasunik takusaqarfiusinnaasoq. Tamanna allanngortinneqassappat OCTA nukittorsarneqartariaqarpoq. Piffissamilu OLT-mik aaqqissuussinerup tatisimaneqarnerani pingaarpoq OCTA-p OLT-t soqutigisaannik suliaqartutut OLT-nut sakkutut nukittuutut inissisimanissaa. Peqatigisaanik OCTA aamma EU-mit suliniutinut tapiissutinik aningaasanik pissarsinissamut tunngatillugu attaveqaatinut siunnersuinernullu tunngaviusinnaavoq. Taamaalilluni OLT-ni OCTA-p iluaqutaanera siunissami malugineqarsinnaneranut periarfissat pitsaanerulersillugit. Peqatigisaanilli pisariaqassalluni OLT-miut illoqarfiini pingaarnersani OLT-mi suleqatigiinnerup immikkut pissarsiffiunissaanut, piffissamik atuiffiunissaanut tassungalu isumalluuteqartitsinissamut piunassuseqartoqarnissaa. Taamatut ineriartornissamut pissutsit akerliusut piviusorsioruusuorujussuupput. Kalaallit Nunaannit Bruxellesimut siumut utimullu ullut angalaffiusut sivisupput, sulilu OLT-miunit allanit angalanissaq sivisunerulluni, assersuutigalugu OCTA-mi OLT-mi aaqqissuussisoqarpat. Ullut angalaffiusut, ilaannikkut hotellinik billettinut aningaasartuutit tamarmik akeqarput. Tamanna aamma isumaqarpoq OLT-mi aaqqissuussinernut ullut arlalissuit immikkoortinneqartariaqarneri, taamatut aaqqissuussinermi Kalaallit Nunaanniit angalasoqassappat – qinikkatut imaluunniit atorfilittatut. Tamanna amerlanertigut isumaqartarpoq OLT-mut attuumassuteqartunik sammisanut ullut suliffiusut amerlanerusut immikkoortinneqartariaqartut, naak sammisat immaqa Kalaallit Nunaanni inissaqartinneqarpianngikkaluartut, pissutsit aalajangersimanerusut nukinginnarnerusullu amerlanertigut salliutinneqartariaqarlutik. Tamanna ilaatigut soqutaanngitsuusinnaavoq, piviusuullunili. Assiliaq taanna OLT-miut akornanni ilisarineqartarpoq. Pingaartumik Manerassuarmi qeqertanut aamma Atlantikup kujasissuani qeqertanut, piffissaq angalanernut atorneqartoq Kalaallit Nunaannut sanilliullugu suli sivisunerusarluni.

Taamaattumik kaammattuutigineqarpoq Kalaallit Nunaata tungaaniit OCTA-p nukittorsarnissaanut tapersersuisoqassasoq, kisiannili peqatigisaanik nassuerutigineqarluni

ullumikkumut naleqqiullugu OCTA-p malunnaatilimmik nukittunerulluni suleqatigiiffittut ineriartorsinnaaneranut immikkorluinnaq unamminartoqarpoq, oqaatsit sakkortunerusut soorlu 'aporfiit' atorneqassanngippata, suleqatigiiffimmi aningaasanik amerlanerusunik tunniussisoqanngippat. Ilaasortaannermi akiliutit suleqatigiiffiup aningaasartuutaasa 20 %-iinik annikinnerupput, aamma OLT-t amerlasuut annertunerusumik akiliinissamut ajornartorsiuteqassallutik. Sinneri ilisimaneqartutut EU-mit akilerneqartarput.

Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissut

H. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Uumasut nakorsaqaqarnermut tunngasuni oqartussaaffik naalagaaffimmiippoq, Fødevarestyrelsimi, aamma Uumasut nakorsanit misissorneqartarnerinut tunngatillugu isumaqatigiissummi allannguititsinissamut siunnersuuteqarnissamut Kalaallit Nunaata taamaattumik piginnaatitaanani.

Brexitimulli tunngatillugu Kalaallit Nunaata aalisakkanit tunisassianik Kalaallit Nunaanneersunik Brexitip kingorna UK-mut avammut niuernerata ingerlatiinnarnissaa qulakkeerniarlugu suliaasaqarpoq. Tassani Danmarkimi Fødevarestyrelsi, Namminersorlutik Oqartussat alaatsinaattuullutik, taamatut isumaqatigiissutip inissinneqarnissaanut isumaqatigiinniartussaapput.

Aatsitassatigut isumalluutitut tunngatillugu siunnerfeqaqarnermut nalunaarut, Letter of intent

I. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Aatsitassanut tunngasutigut suleqatigiinnerup nutaamik aallarteqqinnissaata EU-p kissaataa Naalakkersuisunit tikilluaqquneqarpoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornerup iluani ingerlatani aningaasaliinissaq aallartitsinissarlu pillugit Europami suliffissuit kissaatigisinnaasaat. Kalaallit Nunaat aatsitassanut tunngasut pillugu ataatsimiinnerni sapinngisamik peqataasariaqarpoq, pingaartumik aatsitassat isornartut pineqartillugit ataatsimiinnerit isiginiarlugit, kiisalu aatsitassanut tunngasuni Kalaallit Nunaanni killiffik periarfissallu pillugit EU aamma EU-mi ingerlatallit ilisimatittarlugit.

Kimberley pillugu suliaq ingerlaneranut tunngasumik aalajangiineq

J. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Kimberley pillugu suliaq ingerlaneranut attuumatillugu kaammattuutininik peqanngilaq, tassa nalunaarutip suliarineqarnera maanna ingerlammat aamma Kalaallit Nunaat EU-mik suleqateqarmat. Kalaallit Nunaat ullumikkut diamantinik silisaanngitsunik tunisassiaqanngilaq.

EU-mik suleqateqaqarnermik attuumassuteqartut pissutsit allat

K. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Kalaallit Nunaat EU-mi suliniutinit soorlu NPA-mit, Horizon 2020-mit aamma Erasmusimit annertunerusunik pissarsissappat, aningaasaliineq EU-meerpat, EU-mi suliniutitut qinnuteqarnermut atatillugu allaffissornikkut suliassatigut eqqortumik siunnersorneqarsinnaasut ikiorneqarsinnaasullu Kalaallit Nunaanni suliniutini peqataasinnaasunut isumalluutit amerlanerusut immikkoortinneqarnissaat eqqarsaatigineqartariaqarpoq. EU-mi suliniutit aqqutigalugit EU-mi aningaasanik qinnuteqartoqartillugu qinnuteqarnermi suleriaatsit, uppernarsaanissamut nalunaarusiornissamullu piomasaaqatit nalinginnaasumik suliassarujussuusarput isumalluutitigut annertuumik atuiffiusarlutik. Taamaalilluni qinnuteqarnermi suliaqarnermi kalaallinut qinnuteqartunut tamanna aporfiusinnaalluni.

Taamaattumik naalackersuisoqarfimmi attuumassuteqartumi imaluunniit Namminersorlutik Oqartussat avataanni ulloq naallugu atorfeqartitsinissaq assigisaaniilluunniit eqqarsaatigineqarsinnaavoq, Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersorneqarluni. Assersuutigalugu kiffartuussinissamut isumaqatigiissutikkut. Tassanili kaammattuutigineqassaaq EU-mut qinnuteqaatinut tunngatillugu allaffissornikkut suliassanut pisariusunut qinnuteqartut suliassamut ulloq naallugu atorfeqartoqartumit ikiorneqassasut.

Savalimmiut Horizon 2020-mi peqataanermut ukiumut 10 mio. DKK-nit missaat atortarpaat savalimmiuni suliffeqarfiit peqataasut peqataanermikkut ilisimasalik annertuumik pissarsisarnerat tunngavilersuutigalugu. EU-mi suliniutini assigiinngitsuni kalaallit annertunerusumik peqataaneri taamaattumik aamma inuiaqatigiinnut kalaallinut annertunerusumik qularnanngitsumik iluanaaruteqartitsissapput. Ajorluartumik qanoq annertutiginersoq erseqqissumik oqaatigineqarsinnaanngilaq, tassa (aningaasaqarnikkut) iluanaarutinut apeqqutaammata aningaasanik qinnutigineqartuni pilersaarutini qinnuteqartut amerlassusaat annertussusaallu.

Puisi pillugu peqqussut

L. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut

Piffissami tassani puisinit tunisassiat pillugit paasissutissiinermik aqqqissuussinerup inerisarnissaa pillugu Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni suliniut aalajangersimasoq pillugu suleqatigiinnermi taamaalilluni siuariartoqarsimavoq. Taamaattumik maannakkut piffissami immikkoortumi tassani allamik susoqassanngitsoq siunnersuutigineqarpoq.

Issittoq

M. suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Issittumut tunngasunik politikkinik, suliniutinik aqqqissuussinernillu ineriartortitsinernik EU ingerlatsisussaattillugu Naalackersuisut pimoorussineq najuunnissarlu ingerlatiinnassavaat. Siumullu sammisumik sulinermini Issittoq pillugu aqqqissuussinernut oqallinnernullu EU-mi immikkoortut attuumassuteqartut, tamanna pisariaqartinneqarpat, Naalackersuinit qaaqquneqartassallutik. Arctic Stakeholders Forum eqqarsaatigalugu Bruxellesimi Sinniisoqarfiup Kalaallit Nunaata peqataanera ingerlaavartumik qulakkeertassavaa aamma kalaallit soqutigisaat isumagissallugit.

EU-p Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ataavartumik alaatsinaattut akuerineqarnissaanut tunngatillugu Naalackersuisut suli tapersersuissapput. Naalackersuisut isumaqarput

Issittumi EU ajunngitsumik kinguneqartitsisumillu peqataasuusoq, aamma Issittumi suliniutini EU-p ilaatinneqartarnera aaqqissuunneqarneratigut EU-p Issittumik paasinninnera pitsaanerulersissallugu.

Naalackersuisut ilisimaarilluarpaat Kalaallit Nunaat Issittumi inissisimasuusoq aamma nunarsuarmi politikkikkut pingaarutilimmik inissisimanagera, politikkikkut annertunerusumik pilersaaruserluarnikkut eqqarsaasersuutini suli annertunerusumik pingaaruteqartumik Kalaallit Nunaat isigineqalerluni – aamma EU-mit. Tamanna nakkutigissallugu pingaarpoq – pingaartumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip isumaqatiginninniutigeqqinnerani. Issittumut EU-p attuumassuteqarluni suleqatigiinnerup ineriartortinnerani attuumassuteqarsinnaasut pissutsit immikkoortullu arlalissuit (assersuutigalugu ilisimatusarneq, imaani pissutsit, silap pissusaa, attaveqaatit, il.il.) aamma suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi suleqatigiiffiusut annertusineqarsinnaaneri pillugit oqaloqatigiinnermi eqqartussallugit naleqqutissapput.

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia

N: suleqatigiinnerup annertusinissaanut siunnersuut:

Sinniisoqarfik suliassaqarfinnik nutaanik ilaneqassappat imaluunniit immikkoortooreersuni suliniutit annertusineqassappata sinniisoqarfiup killeqartumik piginnaasaata kingunerisaanik immikkoortut allat kingullinngortinneqartariaqassapput. Akerlianilli immikkoortut allat kingullinngortinneqassanngippata sulisup ataatsip marlulluunniit atorfinitsinnerisigut isumalluutit nutaat ilanngunneqartariaqassapput, suliniut kissaatigineqartoq apeqqutaatillugu. Tamanna aningaasanut inatsimmi sinniisoqarfimmu aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsinermik kinguneqassaaq. Tamanna periarfissaavoq, tamanna pillugu politikkikkut kissaatigineqarpat. Aningaasalli allamiit tiguneqartussaassapput. Nunanut allanut tunngasuniit aningaasanik/isumalluutiniq tigusisoqarnissaa kaammattuutigineqanngilaq, tassa tassani isumalluutit tamarmik atorneqareermata, aamma kingunissaa tassaassagunarmat suliniutit allat pingaarutillit kingullinngortittariaqarnissaat imaluunniit nunanut allanut tunngasunit isumagineqarunnaarlutik. EU-mik suleqateqarnerup aamma EU-mut tunngasuni oqalliffiit allat annertusinissaat imaluunniit atassuteqarnerup annertusinissaat politikkikkut kissaatigineqarpat, taava sinniisoqarfimmu sulinerup annertusineranik tamanna kinguneqassaaq. Suliassanik allatut pingaarnersiui neq assut sapernassaaq, tassa Kalaallit Nunaat EU-mik kiisalu EU-mut atasunik oqalliffinnik allanik suleqatigiiffiusuni pissutsinillu pingaaruteqartunik sammisaqareermat.

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfiata piginnaasaanik annertusiliinissamut Naalackersuisut ajornassaangillat, tamanna politikkikkut erseqqissumik kissaatigineqarpat. Bruxellesimi sinniisoqarfimmik kalaallit sulisutut aallartitat amerlanerusut sulisinnissaat qularnanngitsumik ajornassanngilaq, aamma Bruxellesimi najuunnermi suli annertunerusumik iluanaaruteqarluni. Taamatulli kissaateqarneq aningaasaliinermik malitseqartariaqarpoq, aningaasanut inatsimmi kontomit ataatsimi amerlanerilliunniit tiguneqartussat.

8. Naggataasumik oqaaseqaatit

Nassuiaatip matuma ersersippaa EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut

suleqateqarnerulernissaanik periarfissaqartoq. Pingaartumik imaanut tunngasut, Issittoq, silap pissusaa, ilisimatusarneq immikkoortullu allat suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi eqqaaneqartut soqutiginaateqarput erseqqinnerusumik misissussallugit. Pingaartumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut, ilaatigullu aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut suleqatigiinnermi suliniutinut nutaanut tunngavigineqarsinnaapput. Taakku saniatigut OCTA aamma nalinginnaasumik suleqatigiinnerit aallartinnissaannut suleqatigiiffiusinnaavoq, taamaattorli una nangaassutigalugu Brexit eqqarsaatigalugu OCTA-p nalorninartumik allangorartumillu siunissaq ornimmagu. Nalinginnaasumik Brexit aamma MFF-imi (EU-p ukiunut arfineq marlunnet aningaasanut inatsisaa) isumaqatigiinniarnissat, OCTA-p inissisimanagera, piffissallu qiteqqunnerani suli oqaaseqaateqartoqannginnera, qanoq immikkoortut suut iluanni EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnerup ineriartortissinnaaneranut nalorninartoqartitsipput. Taamaattorli EU-mi suliniutinit assigiinngitsuniit aningaasanik ujartuinissamut, suliffeqarfinnik, suleqatigiiffinnik, kommuninik, Naalakkersuisut ataanni immikkoortunut, il.il. ikiuisussamik ulloq naallugu atorfeqartumut inummut aningaasanik tunniussisoqarpat pissarsiffiusinnaasunik periarfissaqarpoq. Tassani aningaasanik pissarsisoqarsinnaassaaq, aamma qinnuteqarnermi sulineq namminerimi ineriartornermik sunniuteqarsinnaalluni. Inuk taanna Kalaallit Nunaanni inissisimappat pitsaanerpaassaaq, tassa pineqartoq qinnuteqarsinnaasunik qanittumik atassuteqassammat.

Oqaatigineqassaaq EU-mut EU-mullu attuumassuteqartunut suleqateqarnerulernissaanik periarfissat nukittorsarnissaat politikikkut kissaatigineqarpat, taava aningaasat sulisullu amerlanerusut Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfianut atugassanngortinneqarnissaat pisariaqassaaq. Tamanna pinngippat immikkoortut allat sinniisoqarfimmit isumagineqareersut eqqorneqassapput, suleqatigiinnerlu annertusineqarnani, taamaallaalli salliutitsinerit allangussallutik.

Sulisumik ataatsimik ilasineq, qanorluunniit pisoqaraluarpat piffissamik eqquisutut nalilerneqassaaq. Kalaallit Nunaata EU-mik isumaqatigiissutai tamackingajallutik isumaqatiginninniutigeqqinneqalerput/nutarsarneqartussaapput, piffissami Brexitip malitsigisaanik EU-p tamarmiusumik missingersuutai tatisimaneqalertussaallutik, qularnanngitsumik piffissap ungasinngitsup iluani pisussami. Piffissamut 2021-2028-imut EU-p MFF pillugu isumaqatigiinniarneranut tunngatillugu nalorninartoqarpoq. MFF-imiippat ilaatigut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut aamma aalisarnermi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut. Pitsaanerusumik sinniisoqarneq piffissami taamatut nalorninartoqartumi iluaqutaasussaavoq. Taamaattorli eqqaamaneqassalluni sulisut amerlanerulernerit init eqqarsaatigalugit unamminartoqartitsissammat, aamma tassunga piffissami sivikitsumi aningaasartuutit amerlanerussallutik, kisianni aaqqiineq suna toqqarneqarnerisooq apeqqutaatillugu siunissami ungasinnerusumi sipaartoqarsinnaalluni. Tunngaviusumik aamma eqqaamaneqassaaq, sinniisoqarfimmut sulisoq ataaseq ilanngunneqassappat, aningaasat taakku allamiit, appartinneqartussamit tiguneqartussaammata. Aningaasat taakku suminngaanniit tiguneqarsinnaanerinit Naalakkersuisut maannakkut siunnersuutissaqanngillat.

Nassuiaalli manna EU-mi tassungalu atasunik oqalliffinnik suleqatigiiffigisat pillugit uparuaaginnangilaq, kisianni aamma siunissami suliniutissanut, UK-mut pisariaqartussatut naatsorsuutigineqarsinnaasut – pingaartumik aalisarnermut tunngasut niuernermullu tunngasut iluanni. Suliniut taanna qanoq aaqqissuunneqarsinnaanersooq aamma aaqqissuunneqassanersooq suli aalajangersarneqanngilaq, paasinarporli Nammiivilivinnermut, Nunanut Allanut

Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik – tassunga ilanngullugit Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfia, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfik aamma Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiornermullu Naalackersuisoqarfik Kunngaqarfik Peqatigiinnut, UK-mut Kalaallit Nunaata soqutigisaasa qulakkeernissaat eqqarsatigalugit pingaaruteqartumik inissimasussaapput.